

Gran Teatre del Liceu

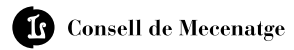
Carmen

GEORGES BIZET

Temporada 2023-2024

Fundació Gran Teatre del Liceu

Patronat de la Fundació del Gran Teatre del Liceu

President d'honor

Pere Aragonès García

President del patronat

Salvador Alemany Mas

Vicepresidenta primera

Nàtalia Garriga Ibáñez

Vicepresident segon

Isaac Sastre de Diego

Vicepresident tercer

Maria Eugènia Gay Rosell

Vicepresidenta quarta

Lluïsa Moret Sabidó

Vocals representants de la Generalitat de Catalunya

Jordi Foz Dalmau, Irene Rigau Oliver, Josep Ferran Vives Gràcia,

Àngels Barbarà Fondevila

Vocals representants del Ministerio de Cultura y Deporte

Maria Pérez Sánchez-Laulhé, Joan Francesc Marco Conchillo,

Àngels Ingla Mas, Helena Guardans Cambó

Vocals representants de l'Ajuntament de Barcelona

Xavier Marcé Carol, Sara Jaurrieta Guarner

Vocal representant de la Diputació de Barcelona

Pendent de designació

Vocals representants de la Societat del Gran Teatre del Liceu

Manuel Busquet Arrufat, Ignasi Borrell Roca, Josep Maria

Coronas Guinart, Javier Coll Olalla, Àgueda Viñamata

y de Urruela

Vocals representants del Consell de Mecenatge

Luis Herrero Borque, Elisa Durán Montolío, Rosario Cabané

Bienert, José Manuel Casas Aljama

Patró d'honor

Josep Vilarsau Salat

Secretari no patró

Joaquim Badia Armengol

Director general

Valentí Oviedo Cornejo

Comissió Executiva de la Fundació del Gran Teatre del Liceu

President

Salvador Alemany Mas

Vocals representants de la Generalitat de Catalunya

Nàtalia Garriga Ibáñez, Jordi Foz Dalmau

Vocals representants del Ministerio de Cultura y Deporte

Joan Francesc Marco Conchillo, Ana Belén Faus Guijarro

Vocals representants de l'Ajuntament de Barcelona

Xavier Marcé Carol, Sara Jaurrieta Guarner

Vocal representant de la Diputació de Barcelona

Pendent de designació

Vocals representants de la Societat del Gran Teatre del Liceu

Manuel Busquet Arrufat, Javier Coll Olalla

Vocals representants del Consell de Mecenatge

Luis Herrero Borque, Elisa Durán Montolío

Secretari

Joaquim Badia Armengol

Director general

Valentí Oviedo Cornejo

**Gran Teatre
del Liceu**

**A tots els que
ho feu possible...**

TEMPORADA ARTÍSTICA

Mecenes

[Tornar a l'índex](#)

Patrocinadors

 Santander Fundació

CASA SEAT

Damm
Fundació

20 AÑOS | FUNDACIÓN
MUTUA MADRILEÑA

FUNDACIÓ
PUIG

GRIFOLS

 Agbar

 MAPFRE

ZF | CONSORCI
barcelona
ZONA FRANCA

 TRAM

Protectors

 abertis

cellnex
driving telecom connectivity

CUATRECASAS

Deloitte.

 demeter

econocom

 EUROSTARS
HOTELS

FIATC
ASSEGUANCES

F B A
Fundació Bosch Aymerich

 **Fundación
Salvat**

Gramona

 grupo
**GVC
Gaesco**

HAVAS

 inibsa

mesoestetic

 ORDESA

PAU GASOL

RBA

 signify
the meaning of light

[Tornar a l'índex](#)

Col·laboradors

Mitjans de comunicació

[Tornar a l'índex](#)

EL PETIT LICEU I LICEUAPRÈN

LICEUNDER35

LICEUAPROPA

Gran Teatre
del Liceu

Moltes gràcies!

[Tornar a l'índex](#)

Junta benefactors

Presidenta

Cucha Cabané

Vicepresidenta

Elena Barraquer

Carlos Abrial
Ramon Agenjo
Alfons Agulló
Eulàlia Alari
Muntsa Alcañiz
Salvador Alemany
Laura Álvarez
Mercedes Álvarez
Alicia Arboix
Pere Armadàs
Esperanza Aubert
Luis Bach
Josep Balcells
Marc Balcells
Mercedes Barceló
Simon P. Barceló
Rafael Barraquer
David Barroso
Núria Basi
Mercedes Basso
Carmen Bastardas
Margarita Batllori
David Bermejo
Manuel Bertran
Ignacio Borrell
Agustí Bou
Josep M. Bové
Marta Bueno
Carmen Buqueras
Jordi Calonge
Joan Camprubi
Ramona Canals
Rosa Carcas
Montserrat Cardelús
Alejandro Caro
Aurora Catà
María Cruz Caturla
Ramon Centelles
Guzmán Clavel
Sergio Corbera
Javier Cornejo
Luis Crispí
Maite Cuffí
Rosa Cullerell
Cuca Cumellas
Lluís de la Rosa
Ignacia de Pano
M. Dolors i Francesc
Meya Durall
Mercedes Duran
Francisco Egea
M. Isabel Elduque
Fernando Encinar
M. José Enguix
Aranzazu Escudero

Joan Esquirol
Antonio Establés
Patricia Estany
Marisa Falcó
Bettina Farreras
Ignacio Feijoo
Cristina Ferrando
Magda Ferrer-Dalmau
Inés Fisas
Ricardo Fisas
Santiago Fisas
Albert Foraster
Mercedes Fuster
José Gabeiras
Gabriela Galcerán
Gema Galdón
Jorge Gallardo
Beatriz García-Sarabia
Manuel Gari
Albert Garriga
Pau Gasol
Francisco Gaudier
Anna Gener
Lluís M. Ginjaume
Ezequiel Giró
M. Inmaculada Gómez
Andrea Gömöry
Albert Gost
Casimiro Gracia
Jaume Graell
Quica Graells
Ainhua Grandes
Francisco A. Granero
Pere Grau
Calamanda Grifoll
Poppy Grijalbo
Helena Guardans
Pau Guardans
Maria Guasch
Bernardo Hernández
Joaquim Herrera
Pepita Izquierdo
Gabriel Jené
Josep Juanpere
Iolanda Latorre
Sofia Lluch
Ma. Teresa Machado
Waltraud Maczassek
Rocio Maestre
Carmen Marsá
Cristina Marsal
Mercedes Marsol
Josep Milian
Verónica Mimoun
Inma Miquel
José M. Mohedano
Joan Molins
Victòria Moncunill
Chelo Mora
Juan Pedro Moreno
Sílvia Muñoz
Josep Oliu

Magda Onandia
Victoria Onyós
Eduardo Ortega
Montserrat Pinyol
Ivan Pons
M. Carmen Pous
Jordi Puig
Marian Puig
Ton Puig
Gloria Pujol
Juan Eusebio Pujol
Victòria Quintana
Neus Raig
Juan Bautista Renart
Ferran Ribó
Blanca Ripoll
Joan Roca
Miquel Roca
Pedro Roca-Cusachs
Alfonso Rodés
Salvador Roviro
Jacqueline Ruiz
Josep Sabé
Francisco Salamero
Josep Ll. Sanfeliu
Luis Sans
Maria Soldevila
Rafael Soldevila
Josep Tabernero
Manuel Terrazo
Bernat -N. Tiffon
August Torà
Ernestina Torelló
Ana Torredemer
Josep Turró
Joan Uriach
Joaquim Uriach
Marta Uriach
Manuel Valderrama
Carmen Vendrell
Gloria Ventós
Josep Viader
Eduardo Vilá
Pilar de Vilallonga
Josep Vilarasau
Maria Vilardell †
Luis Villena
Joaquim Viñas
Salvador Viñas
Joaquim Viñas
Joaquín Viola
Francisco Wendt
Lydia de Zuloaga
Yolanda de Zuloaga

Benefactors internacionales

Pierre Caland
Johanna Derksen
Maria Rosela Donahower
Carmen Egidio
Philina Hsu Chang
Omer Ali Kocabeyoglu
Mónica Lafuente
Barry Lynam
Cecilia Nordstrom
Mario Paladini
Brian Pallas
Martina Priebe
Paul Schulz
Elina Selin
Karen Swenson
Verónica Toub
Michael Winstrøm

Benefactors joves

Alex Agulló
Max Amat
Lidia Arcos
Gonzalo Ayesta
Ignacio Baselga
Marc Busquets
Diana Casajús
Inés Cuatrecasas
Marta Cuatrecasas
Benito Escat
Luigi Esposito
Patricia Ferrer
Pau Font
Víctor García
Enric Girona
Cristina Gómez
Albert Hernández
Rodrigo López de Armentia
Santiago Lucas
Alexandra Maratchi
Dídac Marsà
Marc Mayral
Blanca Miró
Juan Molina-Martell
Elisabeth Montamat
Felipe Morenés
Juan Moreno
Marta Parent
Miquel Pedrerol
Santiago Pons-Quintana
Andrea Puig
Julia Puig
Inés Pujol
Pepe Pujol
Toni Pujol
Sara Ramírez
Ana Recasens
Patricia Ripollés
Antonio Roca
Esperanza Schröder
Claudia Segura
Rafael Sicilia
Manuel Torralba
Carlos Torres
Javier Uriach

Benefactors del cercle de la dansa

Pitu Lavin
M. Rosa Ollé
Adelaida Planella
Tati Quera

Gran Teatre del Liceu

COMPARTEIX EL TEU COMPROMÍS

El **programa de Benefactors** és una iniciativa adreçada a tots els que estimen el Liceu i que, amb la seva aportació filantròpica, fan realitat els objectius del Teatre i les seves temporades artístiques

AMB LA

CULTURA I EL LICEU

SER BENEFACTOR ÉS...

Promoure i contribuir a un projecte cultural de referència.

Compartir la passió per la cultura.
Ser protagonista del projecte del Liceu.

CONTACTA'NS

Departament de Patrocini,
Mecenatge i Esdeveniments
meceneseliceubarcelona.cat
93 485 86 31

FES-TE BENEFACTOR

JUNTA DE **Benefactors**

11

—
Fitxa tècnica

23

—
Amb el teló
abaixat

17

—
Orquestra

41

—
Argument
de l'obra

12

—
Fitxa artística

29

—
Carmen

19

Víctor García
de Gomar

—
Cor

50

—
English
synopsis

13

—
Repartiment

36

—
Sobre
la producció

56

Liceu+ Live

60

Les dones fortes
de la història
fabulada

Erika Bornay

66

Carmen

Jaume Tribó

74

Biografies

Carmen

GEORGES BIZET

Opéra comique en quatre actes.

Llibret d'Henri Meilhac i Ludovic Halévy basat en la novel·la de Prosper Mérimée.

Del 3 al 17 de gener del 2024

3 de març de 1875: estrena absoluta a l'Opéra Comique de París
2 d'agost de 1881: estrena a Barcelona al Teatre Líric
26 de gener de 1888: estrena al Liceu
2 de maig de 2015: última representació al Liceu

Total de representacions al Liceu: 232

Gener 2024		Torn			
3	19:30 h	Under35	CASA SEAT 		
					
4	19:30 h	B			
7	17:00 h	T			
8	19:30 h	A			
9	19:30 h	G			
10	19:30 h	D-H			
12	19:30 h	E			
13	19:00 h	C			
14*	18:00 h	PD			
15	19:30 h	P			
16	19:30 h	PE			
17	19:30 h	PC			

*Amb audiodescipció

Durada aproximada: 3 h. | **Preludi:** 5 min - **Acte I:** 45 min - **Acte II:** 40 min - **Pausa:** 30 min - **Acte III:** 55 min

Fitxa artística

Direcció d'escena

Calixto Bieito

Escenografia

Alfons Flores

Reposició

Lucía Astigarraga

Vestuari

Mercè Paloma

Il·luminació

Alberto Rodríguez Vega (A.A.I.)

Producció

Gran Teatre del Liceu, Teatro de la Fenice de Venècia, Teatro Massimo de Palermo, Teatro Regio de Torí

Assistència a la direcció d'escena

Emilio López Pena

Assistència a la direcció musical

Rodrigo de Vera

Mestres assistents musicals

Véronique Werklé, Astrid Steinschaden, David-Huy Nguyen-Phung, Jaume Tribó

Cor infantil - VEUS Amics de la Unió de Granollers

Josep Vila Jover, director

Cor del Gran Teatre del Liceu

Pablo Assante, director

Orquestra Simfònica del Gran Teatre del Liceu

Josep Pons, director

El Gran Teatre del Liceu dedica les funcions de l'òpera *Carmen* de Bizet a la memòria de Luis López Lamadrid, mort recentment. Com a fundador i director artístic del Festival Castell de Peralada des dels seus inicis fins al 2006, Luis va liderar l'encàrrec d'aquesta inoblidable producció de *Carmen* signada per Calixto Bieito fa 25 anys. La seva contribució a la cultura i, específicament al gènere operístic, perdura amb aquesta proposta que ha pogut veure's en pràcticament tot el món.

Repartiment

Zuniga

Felipe Bou

Moralès

Toni Marsol

Don José

Michael Spyres 4, 8, 10, 13, 15 i 17 de gener
Leonardo Capalbo 3, 7, 9, 12, 14 i 16 de gener

Escamillo

Simón Orfila 4, 8, 10, 13, 15 i 17 de gener
Eric Green 3, 7, 9, 12, 14 i 16 de gener

Dancaire

Jan Antem

Remendado

Carlos Cosías

Lillas Pastia

Abdel Aziz El Mountassir

Frasquita

Jasmine Habersham

Mercédès

Laura Vila

Carmen

Clémentine Margaine 4, 8, 10, 13, 15 i 17 de gener
Varduhi Abrahamyan 3, 7, 9, 12, 14 i 16 de gener

Micaëla

Adriana González 4, 8, 10, 13, 15 i 17 de gener
Jeanine De Bique 3, 7, 9, 12, 14 i 16 de gener

Torero

Guillermo Castillo

Actors i figurants

Maximiliano Cargnello
Melcior Casals
Sergi Corominas
Enrique Espildora
Xavier Estrada
Daniel Flores
Carles Garcia
Marc Garcia
Pau Gomez
Juan Gomez
Juan Pablo Mazorra
Guim Oliver
Alex Sanz
Federico Wagner
Maria de Vicente
Marta Ruiz

Nenes

Lucia Macho
Kira Gutierrez

Guardeu-me les espines
de roses ja finides al crepuscle:
la nova flor que me'n faré es dessagna
en dia sense llum;
no haurà vist l'alba ni la verda calma
dels boscos umbel·lats,
però tindrà el besllum
de joia germinada dins la mort.

Renúncia es dirà
aquesta flor ja ungida en els umbracles:
del tast del temps, la mà l'haurà arrencada
amb un tallant de cel;
i si voleu jardí de tanta alçada,
mil vols passar d'un vol,
a la vida doneu
el vostre preu amb l'ànima callada.

Extret de l'obra *La llum constant* (2013)

**Susanna Rafart ha fet una selecció dels seus poemes i versos
per a tots els materials de la temporada 2023/24**

CASA SEAT en suport al Liceu Under35

Encara no coneixes la nostra agenda d'esdeveniments?

Passeig de Gràcia 109 | Av. Diagonal 446

**“C’est vrai.
Ces andalouses
me font peur.”**

Don José – *Carmen*

Acte I, escena III

Orquestra Simfònica del Gran Teatre del Liceu

L'Orquestra Simfònica del Gran Teatre del Liceu és l'orquestra més antiga de l'Estat espanyol. Durant gairebé 170 anys d'història, l'Orquestra del Gran Teatre del Liceu ha estat dirigida per les més grans batutes, d'Arturo Toscanini a Erich Kleiber, d'Otto Klemperer a Hans Knappertsbusch, de Bruno Walter a Fritz Reiner, Richard Strauss, Alexander Glazunov, Ottorino Respighi, Pietro Mascagni, Igor Stravinsky, Manuel de Falla o Eduard Toldrà, fins a arribar als nostres dies amb Riccardo Muti o Kirill Petrenko.

Ha estat la protagonista de les estrenes del gran repertori operístic a la península ibèrica del barroc als nostres dies i al llarg de la seva història ha dedicat també una especial atenció a la creació lírica catalana. Va fer el seu debut el 1847 amb un concert simfònic dirigit per Marià Obiols, essent la primera òpera *Anna Bolena*, de Donizetti. Des de llavors ha actuat de forma continuada durant totes les temporades del Teatre. Internacionalment cal destacar el Concert per la Pau i els Drets Humans, organitzat per la Fundació Onuart, retransmès des de la seu de les Nacions Unides a Ginebra el passat 9 de desembre del 2017.

Després de la reconstrucció de 1999 han estat directors titulars Bertrand de Billy (1999-2004), Sebastian Weigle (2004-2008), Michael Boder (2008-2012) i, des de setembre del 2012, Josep Pons.

Intèrprets

Violí I

- Kai Gleusteen
- ◆ Kostadin Bogdanoski
- ◆ Liviu Morna
- ▲ Olga Aleshinsky
- ▲ Eva Pyrek
- Joan Andreu Bella
- Sergey Maiboroda
- Oleg Shport
- Oksana Solovieva
- Raul Suarez
- Renata Tanellari
- Yana Tsanova
- Oriol Algueró
- Tatevik Khachatryan

Violí II

- ▲ Emilie Langlais
- ◆ Rodica Monica Harda
- ◆ Liu Jing
- Andrea Ceruti
- Charles Courant
- Piotr Jeczmyk
- Magdalena Kostrzewska
- Kalina Macuta
- Mihai Morna
- Alexandre Polonski
- Sergi Puente
- Annick Puig
- Aleksandra Ivanovski

Viola

- ▲ Alejandro Garrido
- ◆ Fulgencio Sandoval
- Claire Bobij
- Josep Bracero
- Bettina Brandkamp
- Salomé Osca
- Frank Tollini
- Marie Vanier
- Anna Aldomà
- Paula Santos

Violonchelo

- ▲ Òscar Alabau
- ◆ Guillaume Terrail
- Andrea Amador
- Esther Clara Braun
- Lourdes Kleykens
- Paula Lavarías
- Matthias Weinmann
- Joan Rochet

Contrabaix

- ▲ Joaquín Arrabal
- ▲ Joao Seara
- ◆ Cristian Sandu
- Sávio De La Corte
- Tommaso Bagnati

Flauta

- ▲ Albert Mora
- ▲ Sandra Luisa Batista

Oboè

- ▲ Cesar Altur
- Enric Pellicer
- ▲ Emili Pascual

Clarinet

- ▲ Juanjo Mercadal
- Dolors Payá

Fagot

- ▲ Guillermo Salcedo
- Juan Pedro Fuentes

Trompa

- ▲ Carles Chordà S.
- Carles Chordà E.
- Jorge Vilalta
- Paula Criado

Trompeta

- ▲ Josep Anton Casado
- Javi Cantos

Trombó

- ▲ Jordi Berbegal
- David Morales
- ▲ Luis Bellver

Timpani

- ▲ Artur Sala

Percussió

- ▲ Enric Albiol
- José Luis Carreres
- Pere Cornudella
- Alba Rodríguez

Arpa

- ▲ Tiziana Tagliani

Carmen, Georges Bizet

Tamara Pindex

El Cor del Gran Teatre del Liceu

Cor del Gran Teatre del Liceu

El Cor del Gran Teatre del Liceu neix juntament amb el teatre el 1847 i protagonitza des d'aleshores les estrenes a l'estat espanyol de la pràctica totalitat del repertori operístic, del barroc als nostres dies. Al llarg d'aquests gairebé 170 anys, el Cor del GTL ha estat dirigit per les més grans batutes, d'Arturo Toscanini a Erich Kleiber, d'Otto Klemperer a Hans Knappertsbusch, de Bruno Walter a Fritz Reiner, Richard Strauss, Alexander Glazunov, Ottorino Respighi, Pietro Mascagni, Igor Stravinsky, Manuel de Falla o Eduard Toldrà, fins a arribar als nostres dies amb Riccardo Muti o Kirill Petrenko, i per els més grans directors d'escena.

El Cor del GTL s'ha caracteritzat històricament per una vocalitat molt adequada per a l'òpera italiana, consolidant un estil de cant de la mà del gran mestre italià Romano Gandolfi assistit pel mestre Vittorio Sicuri, que en fou el director titular al llarg d'onze anys i que creà una escola que ha tingut continuïtat amb José Luis Basso i Conxita Garcia i actualment amb Pablo Assante. També han estat directors titulars del Cor Peter Burian, Andrés Máspero i William Spaulding.

Intèrprets

Sopranos I

Hasmik Isahakyan
Mercedes Darder
Maria Genís
Oihane Gonzalez
Olatz Gorrotxategi
Carmen Jimenez
Glòria López
Raquel Lucena
Monica Luezas
Raquel Momblant
Eun Kyung Park
Alexandra Zabala
Marialucia Caruso

Sopranos II

Mariel Fontes
Ma Àngels Padró
Sara Sarroca
Helena Zaborowska
Mireia Dolç
Sara Beatriz García

Mezzo-sopranos

Elisabeth Gillming
Maria Melnychyn
Marta Polo
Yuliia Safonova
Olga Shvydka
Cristina Tena
Olgica Milevska
Alma Salcedo

Contralts

Mariel Aguilar
Sandra Codina
Yordanka Leon
Elizabeth Maldonado
Ingrid Venter
Guísela Zannerini
Liliana Rugiero
So Hyun Park

Tenors I

Andrea Antognetti
José Luis Casanova
Jordi Galan
Xavier Martínez
Joan Prados
Nauzet Valeron
Alberto Espinosa
Sergi Bellver

Tenors II

Manuel Garcia
José Antº Medina
Sung Min Kang
Carles Cremades
Gustavo De Gennaro
Eduardo Ituarte
Miguel A. Ariza

Barítons

Gabriel Diap
Lucas Groppo
Plamen Papazikov
Domingo Ramos
Miquel Rosales
Eduard Moreno
Leonardo Domínguez
Stefano Gentili
Alberto Cazes

Baixos

Pau Bordas
Miguel Ángel Currás
Dimitar Darlev
Ignasi Gomar
Igor Tsenkman
Alessandro Vandin
Ioan Ovidiu Stancu
Abel García
Domenico Laviola
Paolo Guidoni
Xavier Casademont

Intèrprets

Veus - Cor Infantil Amics de la Unió

Mercè Angelats Castella	Elna Maynou Gómez
Queralt Barniol Romaní	Bruna Maynou Rodríguez
Bruna Bertrams Farrés	Elsa Medina Parramón
Cristina Blanc Garriga	Gilda Mestre Ballús
Júlia Bufí Edwards	Blanca Mogas Ko
Mar Butjosa Relats	Mireia Palau Armengol
Joaquim Campony Sacenella	Ona Pueyo Sigalés
Biel Clemente Boix	Mar Quingles Rovira
Gemma Comin Ventura	Eric Rodríguez
Caterina Cuspinera Masclans	Aran Rubio Escolano
Ivet Delgado López	Mariona Salamero Baró
Claudia Diaz	Eva Salcedo Pérez
Berta Farrés Campoy	Greta Salcedo Perez
Arlet Ferrer Ferrer	Júlia Sentucq Molins
Vinyet Forns Valentí	Valentina Torruella
Mariona Gaig	Martina Vega
Rita Gaig Colombo	Sarah Ventura Ripol
Carla Gómez Molina	Lola Vila Massagué
Sergi Gonzales Hidalgo	Berta Vila Rodríguez
Martina Guri Duxans	Anna Viure Maymó
Ashwin Lama Muñoz	Martina Vives Campoy
Dayren Laura Almanza	Emma Yagüe Grau
Jan Llobet Amargant	
Sandra López Paradís	
Aina Maneja Izquierdo	
Emma Maneja Izquierdo	
Joan Josep Masabi Flores	
Maria Massana Arnaus	

**“Quand je vous
aimerai ?
Ma foi, je ne sais pas...
Peut-être jamais !
Peut-être demain !
Mais pas aujourd’hui...
c’est certain.”**

Carmen – *Carmen*

Acte I, escena V

AMB EL TELÓ ABAIXAT

23

Compositor

Georges Bizet (1838-1875) va ser un compositor francès, autor de setze òperes, la més cèlebre de les quals és, sense cap mena de dubte, *Carmen*. Tanmateix, els èxits de Bizet van ser molt relatius, incloent-hi la que seria la seva darrera òpera, estrenada mesos abans de morir.

Nascut en el context d'una família dedicada a la música, quan tan sols tenia deu anys Bizet va ser admès al Conservatori de París, on va demostrar un innegable talent que li va permetre guanyar diversos premis (per exemple, amb l'opereta *Le docteur Miracle*) i conèixer compositors de gran anomenada com ara Gounod o Halévy, amb la filla del qual s'acabaria casant.

Òperes com *Les pêcheurs de perles* (1863) o *La jolie fille de Perth* (1867) semblen estar influïdes per la *grand opéra*, mentre que títols com *Djamileh* (1872) encarnen, juntament amb *Les pêcheurs de perles*, el regust per l'orientalisme.

La salut precària del músic, així com la frustració davant del fracàs de *Carmen*, van precipitar la mort prematura d'un dels millors compositors francesos de tots els temps i autor d'una música de gran imaginació i originalitat, que inclou, entre altres peces simfòniques, la música incidental per al drama *L'Arlésienne* d'Alphonse Daudet.

Leonardo Capalbo, Clémentine Margaine

Llibret i llibretista

Carmen s'inspira en la novel·la homònima de l'escriptor, historiador i arqueòleg francès Prosper Mérimée —que havia viatjat a Espanya en diverses ocasions i que va publicar l'obra el 1845— i compta amb llibret d'Henri Meilhac i Ludovic Halévy, que formaven un binomi habitual en diverses òperes i operetes, especialment d'autors com Jacques Offenbach. Són ells els que es van empescar, entre diversos canvis respecte de la novel·la original, el personatge de Micaëla, navarresa enamorada secretament de Don José i, en certa manera, l'altra cara de la moneda de la gitana Carmen.

L'obra s'adscriu al gènere de l'*opéra comique*, és a dir, amb parts parlades i altres de cantades, si bé es coneix també la versió que supleix els diàlegs originals per recitatius, escrits pel compositor Ernest Guiraud.

Estrena

El 3 de març del 1875, l'Opéra Comique de París acollia la primera representació de *Carmen*. L'interès dels primers espectadors va anar decreixent, des de la curiositat fins a la més absoluta de les indiferències. El fracàs de l'estrena va accelerar l'empitjorament de la ja de per si minada salut de Bizet, que moriria convençut que *Carmen* estava destinada a l'oblit. Tanmateix, quan l'òpera es va representar a Viena el mateix 1875, va triomfar sorollosament. Compositors com Johannes Brahms o filòsofs com Friedrich Nietzsche aviat es van adonar de la riquesa de l'òpera bizetiana i en van lloar l'originalitat i el tremp dramàtic. A partir d'aleshores, la fama de l'òpera —representada arreu i traduïda a diverses llengües, a més d'adaptada al cinema en diverses ocasions— ha estat imparable, tot i que Bizet va morir sense poder-ho constatar.

Estrena al Liceu

A Barcelona, *Carmen* no es va estrenar al Gran Teatre del Liceu sinó al desaparegut Teatre Líric, al carrer de Mallorca cantonada amb Pau Claris. Va ser el 2 d'agost de 1881, i Célestine Galli-Marié, que havia estrenat l'òpera a París, encarnà el rol de Carmen a la capital catalana.

L'òpera de Bizet va arribar al Liceu el 26 de gener de 1888 a càrrec de la companyia italiana, i en l'edició de *La Vanguardia* del dia 27, J.P. va signar una crònica en la qual constata l'èxit de la representació al servei d'una obra “que tendrá vida propia y se oirá con gusto por maestros y aficionados (...) La obra es recomendabilísima, tanto por la originalidad y frescura de sus cantilenas, como por el conocimiento que en la parte de composición é instrumentación demuestra en su autor”.

Josep Pons

Víctor García de Gomar

Director artístic del Gran Teatre del Liceu

Carmen

Més repugnant que la mort és sotmetre-s'hi

Elias Canetti – *Libro de los muertos*

A mitjans de 1871, Camille du Locle, director del Théâtre National de l'Opéra-Comique de París, encarregava a Georges Bizet la composició d'una obra breu per ser estrenada en la temporada següent. A aquest efecte li va lliurar un llibret de Louis Gallet basat en un episodi de *Namouna* d'Alfred de Musset. Bizet, que feia anys que anhelava conquerir els escenaris parisencs, es va consagrar fervorosament a la partitura. El resultat seria l'encantadora *Djamileh*, estrenada el maig del 1872. Aquesta òpera, encara que només es va representar onze vegades, va constituir el primer èxit de Bizet i la seva afirmació com a compositor teatral.

Léon Carvalho, que havia afavorit l'estrena de *Les pêcheurs de perles* i *La jolie fille de Perth*, quan es va fer càrrec de la direcció del Théâtre du Vaudeville va demanar a Bizet la música incidental per a *L'Arlesienne*, drama provençal d'Alphonse Daudet, que va estrenar-se

el 19 d'octubre del 1872. Una partitura molt suggeridora i descriptiva que de seguida es va integrar en el repertori de les orquestres.

Davant l'èxit obtingut amb *Djamileh* i *L'Arlesienne*, el Théâtre National de l'Opéra-Comique va encarregar a Bizet la composició d'una obra en quatre actes. Aquesta vegada, l'elecció va recaure en una adaptació de *Carmen*, novel·la de Prosper Mérimée, realitzada pels llibretistes Henri Meilhac i Ludovic Halévy, autors coneguts en el món teatral, que treballaven conjuntament des del 1861 i que, entre altres creacions, havien proporcionat la majoria dels llibrets per a les operetes de Jacques Offenbach.

Una vegada en possessió del text, Bizet es va consagrar a la composició de *Carmen*, l'orquestració de la qual va completar en només dos mesos.

Les circumstàncies que van envoltar l'estrena es van tornar confuses i poc encoratjadores per a Bizet. A Adolphe

de Leuven, col·laborador de Du Locle al Théâtre National de l'Opéra-Comique, no li va agradar l'obra i va expressar els seus temors sobre la reacció del públic habitual, i el mateix director va dubtar sobre les seves possibilitats d'èxit. Només els dos llibretistes van conservar la fe en els grans valors que emanaven de la nova creació. Els famosos *couplets* del segon acte d'Escamillo es van escriure en aquests moments d'incertesa.

Al marge d'aquests problemes, Meilhac i Halévy van proposar com a protagonista de *Carmen* la cantant Zulma Bouffar, famosa intèrpret d'Offenbach, però Du Locle va mantenir la confiança en Célestine Galli-Marié, que ja havia cantat amb èxit altres rols. La cantant hi va mostrar poc interès i va posar infinites objeccions a l'ària de sortida de la cigarrera, cosa que motivaria el naixement de la cèlebre havanera, que no és original del mateix Bizet, sinó una peça de Sebastián Iradier anomenada *El arreglito*, que figurava en la compilació de les 25 cançons i danses espanyoles *Fleurs d'Espagne*, publicada l'any 1864, de gran repercussió en el món musical francès.

L'estrena mundial va ser el 3 de març del 1875 a càrrec del mestre Deloffré, amb posada escènica de Ponchard i el següent repartiment: Célestine Galli-Marié (*Carmen*), Marguerite Chapuis (Micaëla), Paul Lhérie (*Don José*) i Jacques Bouhy (*Escamillo*). Els dos primers actes van transcórrer en una atmosfera positiva, però l'obra va acabar amb una atmosfera de desconcert total.

Tres mesos després de l'estrena, Georges Bizet moria, extenuat, a causa d'un tumor a la gola, a Bougival, a prop de París, i deixava entre els seus projectes un altre tema espanyol que l'apassionava: *Don Rodrigue*, 1873. Basat en *Las mocedades del Cid* de Guillén de Castro, Bizet només va completar les parts vocals i una part de l'orquestració. En part, va reutilitzar el material d'*Ivan IV*. Quan l'Òpera de París es va cremar en un incendi, la direcció va decidir no continuar amb la creació, i les partitures per a orquestra s'han perdut.

Célestine Galli-Marié, la primera *Carmen*, afirmava que el fracàs del títol era només una llegenda perquè, al final de la primera temporada, s'havien fet 48 representacions, l'abril del 1883 se celebraven les cent funcions i l'any 1904, la número mil. D'altra banda, quatre mesos després de la mort de Bizet, *Carmen* es va estrenar a la Wiener Staatsoper de Viena, on es van substituir els diàlegs per uns recitatius musicats per Ernest Guiraud, modalitat que constituiria una tradició a tots els teatres del món. En aquest punt, el mateix Calixto Bieito afirma: "El material que va compondre Bizet és prou contundent, bell i diàfan com per 'destrossar-lo' amb un text parlat o amb recitatius forçats. Així que vaig recórrer a una versió amb el text reduït fins a la mínima expressió imprescindible, en un noranta-nou per cent basat únicament en la música de Bizet".

El model literari de l'òpera, una novel·la de Prosper Mérimée amb el ma-

teix nom, mostra Carmen com una persona moralment depravada que explota sense escrúpols els homes per als seus propis fins. Georges Bizet i els seus llibretistes, d'altra banda, van transformar el personatge principal en un personatge immortal per la seva llibertat indòmita, marcada per la fatalitat: una cigarrera fascinant que els homes troben tan atractiva precisament perquè es nega a acceptar les normes tradicionals. La seva personalitat enlluernadora i no conformista es reflecteix en l'havanera "L'amour est un oiseau rebelle", ball d'origen afroamericà, poderosa i alhora tendra.

La producció en què Bieito va debutar en el món de l'òpera, en el llunyà Festival de Peralada del 1999, ha esdevingut mítica (ara celebrem precisament el 25 aniversari de la producció i, alhora, el 25 aniversari de la reinau-

guració del teatre després del segon incendi). En aquesta proposta reeixida i acceptada, la llibertat és innegociable i irrenunciable, i Carmen conserva els seus contorns profundament ibèrics i el temperament ardent. Aquesta criatura rebel és totalment contemporània. Temptadora i indulgent, viu en un desig urgent d'existir plenament.

És una història plena de malentesos: l'amor es confon amb el desig; un afer, amb una relació exclusiva; l'afecte, amb la possessió, i la violència, amb la passió. Però el preu més alt en aquesta xarxa de relacions disfuncionals el paga Carmen, una dona que estima la seva independència. L'heroïna, al final de l'òpera, desafia Don José; viu intensament a la vora de la navalla.

Bieito subratlla: "*Carmen* és una obra sobre emocions frontereres, sobre abismes amorosos, sobre la destrucció

Assaig de *Carmen* al Gran Teatre del Liceu

i l'autodestrucció física i sentimental. És una òpera en la qual la percepció de la mort és molt present. Parafraseja el text d'Elias Canetti en el seu *Libro de los muertos*, quan descriu la presència de la mort a tot arreu, ubiqua, sempre observadora de la humanitat i de l'individu. És una sensació que tinc força present i que em va inspirar fortament, i penso que ho continua fent”.

“Sempre necessito referents visuals, imatges, fotografies (‘la recerca d’una plàstica’, com deia Ramón María del Valle-Inclán), paisatges, edificis, mirades de persones, colors del cel... No ho sé, una infinitat d’estímuls per tal de sintetitzar-los en una dramaturgia, en un espai de joc. Recordo que, quan vaig començar a treballar *Carmen*, m’obsessionava la idea del sud. Però què era, el sud? Així doncs, sense pensar-m’ho dues vegades, un bon dia vaig decidir fer un viatge amb tot el meu equip artístic: vam anar a Màlaga i vam recórrer tot el sud d’Andalusia. No funcionava, així que vam decidir travessar l’estret i viatjar pel Marroc. Era un viatge de gran bellesa, però no va ser fins al final quan vaig començar a entreveure una idea que després em va obrir moltes portes en la meva imaginació. De vegades, un espai físic, un edifici mig esfondrat, per exemple, pot ser el mirall d’un estat d’ànim, d’una emoció. A la frontera de

Ceuta amb el Marroc, a la part marroquina, hi havia una esplanada enorme on els cotxes dels contrabandistes — tots Mercedes dels setanta— estaven aturats mentre s’esperaven per fer els seus negocis. Em va sorprendre veure aquells cotxes i l’energia de la frontera: cruel, desesperada, extrema i tremendament brutal. Com algunes relacions amoroses. El sud de *Carmen*, aleshores, no era tan lluny. És una frontera despietada —com gairebé totes— que, una vegada travessada, no permet tornar, fer marxa enrere”, explica Bieito.

Clémentine Margaine / Varduhi Abrahamyan encarnen la protagonista, mentre que Michael Spyres / Leonardo Capalbo mostren les ferides i esquerdes desesperades del soldat Don José. La figura de Micaëla, cantada per Adriana González / Jeanine De Bique, que no existia en la versió literària, és la contrafigura de Carmen. Qui millor que Josep Pons, director titular del Teatre i especialista en música francesa, per desgranar l’erotisme de les seves melodies inoblidables i narrar un amor ferotge que indefectiblement està lligat a la mort. Una felicitat fugissera que necessàriament ha d’acabar en tragèdia per deixar pas a la tristesa i a l’abandó.

Assaig de Carmen al Gran Teatre del Liceu

Varduhi Abrahamyan, Laura Vila

***Jamais Carmen ne cédera!
Libre elle est née et libre elle mourra!***

Carmen - *Carmen*, acte III, quadre II

Assaig de *Carmen* al Gran Teatre del Liceu

Jasmine Habersham

SOBRE LA PRODUCCIÓ

Contra la violència del mascle en una Espanya congelada en el passat.

La producció de *Carmen*, firmada per Calixto Bieito, podria definir-se amb molts adjectius —sexy, grotesca, violenta, subversiva—, però n’hi ha dues que, avui dia, admeten poca discussió: incombustible i pertinent. El primer cal aplicar-lo perquè aquesta versió s’acosta ja als 25 anys de presència en els principals teatres internacionals, sense que sembli que no s’hagi de continuar representant: té gasolina de sobres. Bieito va estrenar el seu *Carmen*, deliciosament rància i “cañí”, en el festival de Peralada de 1999, la qual era una coproducció amb els teatres de Torí, Palerm, Venècia i el mateix Liceu, i a poc a poc s’ha convertit en una de les produccions més icòniques, si no la que més, de l’obra mestra de Bizet pel seu atreviment estètic, per la seva audàcia en to-

car aspectes altament sensibles que subjauen en l’esperit de l’obra, i perquè el pas del temps no li ha restat ni un mínim d’actualitat. Per aquest motiu també cal subratllar la seva pertinència perquè, si tal com defensa Bieito, *Carmen* va ser el primer cas en la història del teatre en el qual es va escenificar de la manera més cruel la violència contra la dona, el final de la seva posada en escena —en el qual Carmen és apunyalada per un Don José embogit— tracta el problema sense emmascarar-lo amb mitges tintes, i fent que la mort horrible de la protagonista ens sigui insuportable.

En *Carmen* s’uneixen moltes idees i sensacions. L’òpera es basa en la novel·la homònima de Prosper Mérimée (1845), que relatava una història d’amor, gelosia i crim a l’Andalusia de principis del segle XIX. Per tant, un dels temes de l’òpera és l’Espanya brutal que s’imaginava en

aquells dies a les capitals d'Europa, i en particular a París, on la fascinació per l'exòtic reduïa tot Espanya a una suma de tòpics entre els quals destacaven les curses de braus, les gitanes temperamentals, els homes molt mascles i el folklore preil·lustrat, abundant en supersticions. Alhora, la *Carmen* de Bizet —gràcies a l'admirable llibret d'Henri Meilhac i Ludovic Halévy— s'allunyava de la de Mérimée en un aspecte essencial: la protagonista era una dona que afirmava la seva independència —en la novel·la no era tan moderna—, i portava la seva llibertat fins a les últimes conseqüències, tot acceptant la mort abans que la submissió. La mort de Carmen, per tant, es presenta com un acte injust, arbitrari, innecessari, cosa que permet una lectura contemporània en clau de denúncia de la violència de gènere com una xacra social injustificable.

Bieito ha dit que *Carmen* representa un xoc frontal entre els mascles i les dones, és a dir, entre la versió arrogant i possessiva de l'home i la dona que lluita per anul·lar la submissió a la qual se la vol reduir des de l'òptica masculista. I, en la producció, aquest xoc es manifesta contínuament amb un gran treball actoral en el qual participen els cantants solistes i el cor. L'acció d'aquesta *Carmen* se situa en la dècada dels 70 del segle XX, en algun punt entre l'agonia de Franco i l'ar-

ribada de la democràcia a Espanya, un temps incert, de modernització a la vista, d'intuïció d'un temps nou. Si bé l'òpera transcorre a Sevilla, en aquesta producció el lloc és la ciutat autònoma de Ceuta, un espai porós per al contraban i la vida al marge de la llei, en el qual hi ha una gran presència de legionaris i guàrdies civils: Carmen els sedueix tots, i no hi ha un sol home que observi aquesta gitana temperamental —de vestir i moviments sensuals— sense delatar-se amb una concupiscència ridícula. Si el tòpic del segle XIX era que Espanya estava congelada en el temps, aquesta producció reprèn la idea i la trasllada a un passat pròxim, que encara activa ressorts nostàlgics —entre els fetitxes que surten a escena hi ha el toro d'Osborne, els models de cotxes barats o les ja desaparegudes cabines de telèfon, entre d'altres—, i es converteix en una *Carmen* conceptualment resistent que activa les tecles correctes del record.

Finalment, *Carmen* és una òpera sobre el sexe i la mort —els dos eixos de l'impuls vital segons Freud, eros i thanatos—, i aquestes forces col·lideixen amb resultats fatals en l'argument, però amb una enlluernadora escenografia en la producció no exempta de polèmica en alguns teatres: Bieito suggereix, i mostra furtivament, l'acte sexual al llarg de l'òpera, i la mort esclata en la seva

Calixto Bieito descriu la seva proposta com una lluita entre els mascles i les dones, una via per explorar el drama que culmina amb la mort horrible de la protagonista.

versió més cruel en el quart acte, després d'haver transformat subtilment els aires de comèdia i vodevil parisenc que marquen el principi, per passar a alguna cosa semblant a una tragèdia a l'estil grec. El secret d'aquesta producció —i el que la fa, com dèiem, incombustible i pertinent— és que, sota una aparença grotesca en la qual se'ns apareix el més primari del comportament humà, també es combinen el riure i el dolor, l'alegria que Carmen transmet amb la seva música i el seu personatge lliure i prometedor, i la in-

dignació en desencadenar-se aquest final espantós. Bieito va trobar la clau de la fórmula per unir els elements que fan gran *Carmen* —aire espanyol, denúncia social, velocitat musical, humor i drama realista—, i el temps ha continuat validant la seva proposta. Fa 25 anys que és en escena, i així seguirà sent per molt temps.

**“Qui sait de quel démon
j’allais être la proie !
Même de loin,
ma mère me défend,
et ce baiser qu’elle m’envoie,
écarte le péril
et sauve son enfant !”**

Don José – *Carmen*

Acte I, escena VII

Argument de l'obra

Carmen

Carmen al Gran Teatre del Liceu

Acte I'

L'acció de l'òpera transcorre a Sevilla, cap al 1820. Al primer acte, en una plaça davant de la fàbrica de tabac i a la caserna militar, els soldats (dragons del regiment d'Alcalà) es troben desvagats mentre esperen un canvi de guàrdia. Una jove navarresa, Micaëla, pregunta pel caporal Don José. El també caporal Moralès li diu que arribarà aviat i intenta flirtejar amb la noia, que opta per retirar-se.² Poc després, el tinent Zúñiga arriba amb el nou escamot, precedit per uns nens que imiten el pas dels soldats.³ Entre ells hi ha Don José, que és informat de la visita de Micaëla. Zúñiga s'interessa per la bellesa de les cigarreres que treballen a la fàbrica veïna a la caserna, però Don José es mostra esquiú.

L'ambient esdevé una mica tens quan la fàbrica de tabac obre les portes. És el torn de descans de les cigarreres i els homes aprofiten l'estona per mirar les sensuais treballadores, especialment Carmen, gitana que canta els seus principis sobre l'amor.⁴ Quan arriba Don José, Carmen li llança una flor i queda captivat per la bellesa de la jove. Poc després, retroba Micaëla i aquesta li duu una carta, diners i records de la mare del soldat. Els dos navarresos evoquen la pàtria llunyana i s'acomoden amb una abraçada.⁵

A la fàbrica hi ha hagut una baralla entre Carmen i Manuelita, una companya cigarrera. La primera és detinguda per agressió i, després d'un breu interrogatori de Zúñiga, Don José és l'encarregat de dur-la al calabós de la caserna. De camí, Carmen sedueix el soldat i li promet que, si l'allibera, aquella nit l'esperarà a la taverna de Lillas Pastia.⁶ Don José ho accepta i tots dos fingeixen lligar Carmen. Quan el soldat està a punt de dur Carmen a la presó, la gitana s'allibera i fuig.

Acte II

A la taverna de Lillas Pastia, Carmen canta una cançó gitana amb les seves amigues Mercédès i Frasquita.⁷ La festa s'allarga i, tot i que Lillas Pastia es queixa que és molt tard, Zúñiga i la resta es resisteixen a marxar. Especialment, davant l'arribada d'Escamillo, matador que viatja cap a Sevilla per a les properes curses de braus. El nouvingut descriu el coratge del seu ofici davant l'entusiasme de la concurrència.⁸ Escamillo s'ha fixat en Carmen i la convida a assistir a la cursa, en el transcurs de la qual li brindarà un brau.

Zúñiga promet a Carmen que tornarà al seu costat. La taverna es buida i s'hi queden Pastia, Carmen, Frasquita, Mercédès i dos companys contrabandistes, Dancaïre i Remendado, que proposen un nou negoci.⁹ Carmen convencerà Don José —de qui confessa que està enamorada— perquè s'hi uneixi.

El caporal arriba poc després, procedent del calabós on ha anat a raure a causa de la fugida de Carmen. Aquesta li parla de la pròxima visita de Zúñiga, i Don José mostra la seva gelosia. Per aplacar-lo, Carmen canta una sensual melodia al soldat que, no obstant això, aviat haurà de marxar després que hagi sonat la trompeta de la caserna.¹⁰ Carmen fingeix indignació, però Don José declara el seu amor a la gitana des del moment que Carmen va llançar-li una flor.¹¹

Aleshores Zúñiga irromp i obliga Don José a reincorporar-se al seu regiment. El navarrès refusa l'ordre i es bat en duel amb el tinent, que és reduït pels contrabandistes. Don José no té escapatòria: s'unirà a Carmen i als seus companys i fugirà muntanyes enllà.¹²

Acte III¹³

Carmen, els contrabandistes i Don José tresquen per les serralades andaluses. Ha passat un temps i la relació entre la gitana i l'antic soldat és tensa, especialment a causa de la gelosia de Don José.

En una aturada, les companyes de Carmen li llencen les cartes i el destí no sembla del tot favorable a la gitana, perquè apareix la carta de la mort, cosa que per uns moments sembla espantar Carmen.¹⁴

En un indret proper, un guia acompanya Micaëla, que ha vingut per trobar-se amb Don José. La jove té por d'estar sola en aquelles muntanyes i demana la protecció divina en una estona de pregària.¹⁵ Mentrestant, Don José es troba cara a cara amb Escamillo, que es burla del soldat renegat mentre li diu que ha vingut per trobar-se amb Carmen, de qui confessa que està enamorat. Això encén les ires de Don José, que es bat a navalla amb el matador. Els contrabandistes arriben a temps per separar els dos homes i poc després Micaëla és descoberta. La jove diu a Don José que ha vingut per endur-se'l a Navarra, on la seva mare està agonitzant. Carmen i els seus companys tornaran a Sevilla i Don José, abans de retirar-se amb Micaëla, promet a la gitana que aviat es tornaran a veure.¹⁶

Acte IV¹⁷

L'acció transcorre a la vora de la plaça de la Maestranza de Sevilla, on Escamillo es presentarà davant dels espectadors de la capital andalusa. Soldats, venedors, gitanos, païos, nens i nenes es concentren als voltants de la plaça per festejar la solemnitat de l'acte i saluden amb crits d'eufòria l'entrada dels matadors, dels picadors i dels protagonistes de la cursa de braus.¹⁸

Mentrestant, Escamillo torna a presentar-se davant de Carmen i li manifesta de nou el seu amor. La cigarrera

sembla correspondre a les paraules dolces del matador.¹⁹ Tanmateix, les companyes de Carmen l'adverteixen que Don José ha estat vist a la vora de la plaça i recomanen a la gitana que sigui prudent.

Carmen accedeix a veure el seu antic amant. Don José, molt desmillorat, demana a la gitana tornar a començar la seva relació, però Carmen li confessa que ja no se l'estima i llença a Don José l'anell que ell li havia regalat. Dins de la plaça se senten els crits d'eufòria davant de l'èxit d'Escamillo i Carmen es precipita per tornar a entrar-hi, però Don José li barra el pas. Encès d'ira, l'amant de la gitana la mata clavant-li un ganivet.²⁰ Quan Carmen cau a terra sense vida, Don José demana a les autoritats que el detinguin per haver assassinat la dona que diu haver estimat.²¹

Carmen al Gran Teatre del Liceu

Comentaris musicals

- 1 La famosa obertura (“Prélude”) de l’òpera és un excel·lent resum de les temàtiques de *Carmen*: el primer bloc és un *allegro giocoso* bitemàtic en 2/4 i en La major, festiu i que es reprendrà al quart acte per emmarcar l’ambient de la cursa de braus; en segon lloc, i abans de la represa del primer bloc, el pertanyent a Escamillo i els seus cuplets del segon acte, a càrrec de la corda. I finalment un bloc ombrívol (*andante moderato* en 3/4 i amb ús d’escala hispanoàrab), que es correspondria al destí tràgic de Carmen.
- 2 Aquesta primera escena està marcada pel cant arrogant dels soldats i per la tímida de Micaëla.
- 3 Gràcies al *piccolo*, Bizet crea una atmosfera enjogassada per ambientar la paròdia que els nens fan de la desfilada militar. La pàgina es reserva al cor infantil.
- 4 Es tracta de la cèlebre havanera “L’amour est un oiseau rebelle”, de regust clarament antillà gràcies al ritme obstinat de la corda greu. Tanmateix, aquesta és una composició que Bizet va adaptar d’una melodia que ell creia anònima però que en realitat és *El arreglito*, del compositor basc Sebastián Iradier (o Yradier). De fet, Bizet havia escrit prèviament una altra pàgina que finalment va ser suplerta per la partitura que avui tots coneixem. La peça, de gran sensualitat des de les primeres frases de Carmen, amb una melodia cromàtica descendent, té un caràcter estròfic i compta amb les intervencions del cor.
- 5 “Parle-moi de ma mère” és el duet entre Don José i Micaëla, revestit de lirisme i d’una certa ingenuïtat. El cant dolç de la jove revela el seu enamorament secret de Don José.
- 6 “Près des remparts de Séville” és l’altra gran intervenció de Carmen en aquest acte. L’inici de l’ària el marca la flauta que, amb una introducció sinuosa, donarà pas al ritme puntuat de la corda. Tot i que el text l’al·ludeixi i malgrat el ritme ternari i la tonalitat major, Bizet no escriu exactament una seguidilla.
- 7 “Les tringles des sistres tintaient” és la coneguda com a cançó gitana, amb la participació de Carmen, Frasquita i Mercédès. Carmen desplega aquí tota la seva energia i càrrega de llibertat, en complicitat amb una orquestra que contribueix al ritme desenfrenat i dionisíac, sobretot a partir del canvi de *tempo*, que canvia de l’*andantino quasi allegretto* a un desbocat *presto*.
- 8 El cuplet d’Escamillo, “Votre toast”, és de caire estròfic i es basa en una estructura bitemàtica: una primera part narrativa, corresponent al cuplet pròpiament dit, amb una melodia tosca però amb intervenció decisiva de l’orquestra; una segona part, la tornada, molt cèlebre (“Toréador, en garde”), melòdicament rica i que ja hem sentit a l’obertura.

Comentaris musicals

- 9 “Nous avons en tête une affaire” és el quintet entre Dancaïre, Remendado, Frasquita, Mercédès i Carmen. El ritme és enjogassat, sobretot a partir dels “De vous, de vous” que es reparteixen els personatges.
- 10 Tot i la brevetat, la intervenció de Carmen torna a desplegar la potencialitat sexual amb unes frases sinuoses. El cant de la gitana es veu interromput per la trompeta llunyana de la caserna.
- 11 “La fleur que tu m’avais jetée” és una confessió amorosa al llarg d’una pàgina apassionada i sincera. La pàgina culmina amb un compromès Si bemoll sobreagut sobre el “Toi!” que cal atacar en *pianissimo* després de la frase “Et j’étais une chose à toi”.
- 12 El final de l’acte, brillantíssim, és un cant a la llibertat entonat pels contrabandistes, Carmen i les seves amigues, Don José i el cor.
- 13 L’arpa i la flauta inicien una melodia de gran originalitat, represa després per la corda, en un entreacte que és una petita gran obra mestra i que demostra la gran capacitat de Bizet per a la música simfònica.
- 14 “En vain pour éviter” és l’ària que canta Carmen davant de les prediccions sobre la seva mort i que llegeix en els naips. Una pàgina tenebrosa, escrita en Fa menor i que contrasta amb el cant frívol de Mercédès i Frasquita.
- 15 “Je dis que rien ne m’épouvante” és un deliciós *andantino molto* en 9/8 i subratlla la dolçor de Micaëla, així com la seva fragilitat.
- 16 Des de l’escena del duel amb Escamillo, Bizet utilitza diversos recursos musicodramàtics per subratllar la tensió creixent, especialment entre Carmen i Don José, a la qual sembla completament aliè Escamillo: de fet, la darrera intervenció cantada d’aquest acte va a càrrec del matador, que s’allunya entonant el “Toréador”.
- 17 Un nou entreacte de reminiscències festives (*allegro vivo* en 3/8) permet a Bizet escriure una peça de vagues ecos hispànics.
- 18 La llarga escena amb què s’obre l’acte és un desplegament de virtuosisme simfonicocoral. Bizet recupera el tema inicial del preludi, així com el “Toréador” del cuplet d’Escamillo.
- 19 Les paraules sinceres que Escamillo adreça a Carmen (“Si tu m’aimes, Carmen”) estan subratllades per una melodia dolça i molt lírica, a la qual respondrà la gitana, cosa que palesa l’enamorament dels dos personatges.

Comentaris musicals

- 20 En un passatge violent i arrauxat, Don José matarà la seva antiga amant enmig de la música festiva, procedent de la plaça de braus.
- 21 Les darreres frases de Don José estan recolzades sobre el tema del destí.

English synopsis

Act one¹

The opera takes place in Seville, around 1820. As the curtains open on the first act, a group of soldiers (dragoons from the Alcalá regiment) are seen relaxing in the square in front of the tobacco factory and in the military guardhouse, waiting for the changing of the guard. A young Navarrese girl, Micaëla, asks for Corporal Don José. Corporal Moralès tells her that he will be there shortly and tries to flirt with the girl, who chooses to walk away.² A little later, Lieutenant Zúñiga arrives with the new guard, preceded by a crowd of urchins marching in step with the soldiers.³ Among them is Don José, who is told of Micaëla's visit. Zúñiga comments on the beauty of the cigarette girls who work in the factory next to the guardhouse, but Don José seems uninterested.

When the doors of the tobacco factory open, a sense of excitement spills into the atmosphere: it is the cigarette girls' break. The men take advantage of this time to gaze at the sensual workers, especially Carmen, a gypsy woman who sings about her principles of love.⁴ When Don José arrives, Carmen tosses him a flower and he is captivated by her beauty. Soon after, Micaëla returns and gives him a letter, some money and a kiss from his mother. The two Navarrese acquaintances reminisce about their distant homeland and hug each other goodbye.⁵

¹In the factory, a fight has broken out between Carmen and Manuelita, a fellow cigarette girl. Carmen is arrested for assault and briefly interrogated by Zúñiga. Don José is then ordered to take her to the guardhouse cell. On the way, Carmen beguiles him, promising to wait for him that night at Lillas Pastia's tavern if he lets her go.⁶ Don José agrees, and the two only pretend to tie her hands. As he is about to take her in, Carmen breaks free and runs off.

Act two

Carmen and her friends Mercédès and Frasquita sing a gypsy song in Lillas Pastia's tavern.⁷ The party drags on and although Lillas Pastia complains about the late hour, Zúñiga and the others are reluctant to leave. Especially with the arrival of Escamillo, a matador on his way to Seville for the upcoming bullfights. The newcomer describes the bravery of his profession, much to the crowd's delight.⁸ He then sets his sights on Carmen and invites her to the bullfight, where he says he will give her a bull.

As Zúñiga leaves, he promises Carmen that he will return to her side. When only Pastia, Carmen, Frasquita and Mercédès remain in the tavern, smuggler duo Dancaïre and Remendado reveal their latest business plan.⁹ Carmen says she will persuade Don José to join them and confesses that she is in love with him.

Soon after, Don José arrives from the cell where he was locked up because of Carmen's escape. Carmen tells him of Zúñiga's impending return and Don José becomes visibly jealous. To calm him down, Carmen sings him a

sensual melody. However, a bugle call from the guardhouse means he must return to duty.¹⁰ Carmen feigns indignation and Don José says that he has loved her ever since she threw him that flower.¹¹

Just then, Zúñiga bursts in and orders Don José to rejoin his regiment. Don José refuses and fights with his commanding officer, who is restrained by the smugglers. Don José has no choice but to join Carmen and her gang and flee to the mountains.¹²

Act three¹³

Carmen, the smugglers and Don José are hiking through the Andalusian mountains. Some time has passed and the relationship between the gypsy and the former soldier is strained, especially because of Don José's jealousy.

During a break, Carmen's companions turn the cards to tell her fortune. Fate does not seem to be in the gypsy's favour, for the card of death appears, which seems to frighten Carmen momentarily.¹⁴

Nearby, a guide accompanies Micaëla, who has come to find Don José. The young woman is frightened to be alone in the mountains and prays for divine protection.¹⁵ Meanwhile, Don José is confronted by Escamillo, who mocks the renegade soldier and tells him that he has come looking for Carmen, with whom he confesses to being in love. This infuriates Don José, who engages the matador in a knife fight. The smugglers arrive in time to separate the two men, and soon Micaëla is discovered. The young woman tells Don José that she has come to take him to Navarre, where his mother is dying. Carmen and her companions will return to Seville. Don José, before leaving with Micaëla, promises Carmen that they will be together again soon.¹⁶

Act four¹⁷

The fourth act opens near the Maestranza bullring in Seville, where Escamillo will perform for a crowd of spectators from the Andalusian capital. Soldiers, merchants, gypsies, villagers and young boys and girls gather around the bullring to celebrate the grand event, waving and cheering as the matadors, picadors and stars of the bullfight enter the arena.¹⁸

Meanwhile, Escamillo approaches Carmen and again declares his love for her. She seems to return the matador's words of affection.¹⁹ However, Carmen's friends warn her that Don José has been seen near the bullring and tell her to be careful.

Carmen agrees to see her former lover. Don José, looking worse for wear, begs the gypsy to take him back, but Carmen says she no longer loves him and throws him the ring he gave her. Cheers can be heard from the arena as Escamillo is applauded for his success. Carmen tries to rush back inside, but Don José blocks her way. Enraged, he stabs her with a knife and kills her.²⁰ As Carmen falls lifeless to the ground, Don José shouts for the authorities to arrest him for murdering the woman he claims to have loved.²¹

Musical comments

- 1 The famous opening of the opera (“Prélude”) is an excellent synthesis of Carmen’s main themes: the first section is a festive, bithematic allegro giocoso in 2/4 and A major, which returns in Act IV to set the mood for the bullfight; the second section, played by the strings before the first is heard again, is taken from Escamillo and his couplets in Act II. The third and final section is more sombre (andante moderato in 3/4, using the Spanish-Arabic scale), representing Carmen’s tragic fate.
- 2 This first scene is marked by the arrogant singing of the soldiers and by Micaëla’s shyness.
- 3 With his use of the piccolo, Bizet creates a playful atmosphere to set the scene for the children’s parody of the soldiers’ march. The lyrics are sung by the children’s chorus.
- 4 This is the famous habanera “L’amour est un oiseau rebelle”, with a distinctly West Indian flavour thanks to the stubborn rhythm of the bass strings. Bizet adapted this composition from a melody that he believed anonymous, but which was in fact none other than El arreglito by Basque composer Sebastián Iradier (or Yradier). Interestingly, Bizet had previously written a different score, which was eventually replaced by the one we all know today. From the first lines sung by Carmen, the piece acquires a highly sensual quality, with a descending chromatic melody, a strophic character and choral accompaniment.
- 5 “Parle-moi de ma mère” is a duet between Don José and Micaëla, full of lyricism and a certain naïveté. The young girl’s sweet singing reveals her secret infatuation with Don José.
- 6 “Près des remparts de Séville” is Carmen’s other major intervention in this act. The beginning of the aria is dominated by the flute, whose sinuous introduction gives way to the punctuated rhythm of the strings. Although the text alludes to it, and despite the ternary rhythm and major key, Bizet did not compose a true seguidilla.
- 7 “Les tringles des sistres tintaient” is known as the gypsy song and features Carmen, Frasquita and Mercédès. Carmen displays all her energy and freedom here, supported by an orchestral composition that helps to drive the unbridled and Dionysian rhythm, especially in the change of tempo from an andantino quasi allegretto to a wild presto.
- 8 Escamillo’s couplet, “Votre toast”, has a strophic character and bithematic structure, consisting of a narrative verse, corresponding to the couplet proper, with a course melody and decisive orchestral presence, and the popular, melodious refrain (“Toréador, en garde”), as already heard in the prelude to Act I.
- 9 “Nous avons en tête une affaire” is the quintet between Dancaïre, Remendado, Frasquita, Mercédès and Carmen. The rhythm is playful, especially from the “De vous, de vous” passed between the characters.

Musical comments

- 10 Despite its brevity, Carmen's intervention, with its sinuous phrasing, once again brings her sexual potential to the fore. The gypsy's singing is interrupted by the distant bugle call from the guardhouse.
- 11 "La fleur que tu m'avais jetée" is an affectionate confession that unfolds over the course of an impassioned and sincere musical score. The piece culminates in a spirited high B-flat over the "Toi!" that must be sung pianissimo after the phrase "Et j'étais une chose à toi".
- 12 The brilliant finale of the act is a song of freedom sung by the smugglers, Carmen, her friends, Don José and the chorus.
- 13 The harp and flute begin to play a highly original melody, later taken up by the strings, creating a small masterpiece that demonstrates Bizet's enormous talent for symphonic music.
- 14 "En vain pour éviter" is the aria that Carmen sings when the card reading foretells her death. It is a sombre score in F minor that contrasts with the frivolous singing of Mercédès and Frasquita.
- 15 "Je dis que rien ne m'épouvante" is a delightful andantino molto in 9/8 that highlights Micaëla's sweetness and fragility.
- 16 Beginning with Don José's fight with Escamillo, Bizet uses various musical and dramatic devices to emphasise the growing tension, especially between Carmen and Don José, of which Escamillo seems completely unaware. In fact, the last sung intervention in this act is that of the matador, who leaves the stage singing the "Toréador".
- 17 With this new festive entr'acte (allegro vivo in 3/8), Bizet was able to compose a piece with striking Hispanic overtones.
- 18 The long scene that opens the act is a display of symphonic-choral virtuosity. Bizet revives the opening theme of the prelude, as well as the "Toréador" from Escamillo's couplet.
- 19 The heartfelt words sung by Escamillo to Carmen ("Si tu m'aimes, Carmen") are underscored by a sweet, lyrical melody to which the gypsy woman responds, showing how much the two characters love each other.
- 20 In a violent and frenzied passage, Don José kills his former lover to the sound of the festive music coming from the bullring.
- 21 Don José's last lines echo the theme of fate.

**“Je ne te parle pas...
je chante pour moi-même,
et je pense !
Il n'est pas défendu de
penser !”**

Carmen – *Carmen*

Acte I, escena X

FESTIVAL PERELADA

EDICIÓ PASQUA
2024

© Pedro Almodóvar

ESGLÉSIA DEL CARME

28 MARÇ · 20h CONCERT INAUGURAL

SAN GIOVANNI BATTISTA STRADELLA

Giulia SEMENZATO – Luigi DE DONATO – Xavier SABATA
Juan SANCHÓ – Marta ALMAJANO
Vespres d'Arnadí – Dani ESPASA

29 MARÇ · 19h

STABAT MATER

BACH / PERGOLESÌ

Bachcelona Consort – Solistes Salvat

29 MARÇ · 23h ESTRENA ABSOLUTA

TENEBRAE RESPONSORIA MAGRANÉ

Maria HINOJOSA – Pau CODINA
GYO Symphonia – Francesc PRAT

30 MARÇ · 18:30h DEBUT A ESPANYA

YUNCHAN LIM

CHOPIN

Recital de piano

30 MARÇ · 22:30h

COR I ORQUESTRA DE L'ÒPERA REIAL DE VERSALLES

CHARPENTIER / COUPERIN

Chloé de GUILLEBON, direcció musical
Lili AYMÓNINO i Johanna AMZAL, sopranos

JARDINS DEL CASTELL

29 MARÇ · a partir de les 11h

PROPOSTA FAMILIAR

CERCANT LA PRIMAVERA

CobosMika – Amanda PARER - Brava!

festivalperalada.com · T. 902 374 737

Liceu + LIVE

TOT EL CONTINGUT AUDIOVISUAL DEL LICEU A UN CLIC

L'equip artístic

Perquè Carmen és Carmen?

La música. Entrevista a Josep Pons
i Rodrigo de Vera

Josep Pons i Rodrigo de Vera

PODCAST

La Previa

Totes les curiositats de *Carmen* de Georges Bizet a “La Previa” del Liceu, el podcast.

**“Elle est dangereuse...
elle est belle !
Mais je ne veux pas
avoir peur !
Je parlerai haut devant
elle... ah !”**

Micaëla – *Carmen*

Acte III, escena V

**“L'on m'avait avertie
que tu n'étais pas loin,
que tu devais venir ;
l'on m'avait même dit
de craindre pour
ma vie ;
mais je suis brave !
je n'ai pas voulu fuir !”**

Carmen – *Carmen*

Acte III, quadre II

Les dones fortes de la història fabulada

Erika Bornay

Professora d'història de l'art i escriptora

Quan es va estrenar *Carmen* al Théâtre de l'Opéra-Comique de París, el 3 de març de 1875, el seu autor, Georges Bizet, poc s'imaginava que només tres mesos més tard, a l'edat de trenta-sis anys, moriria d'un atac de cor, quan encara es continuava representant la seva obra a l'escenari. Es va comentar aleshores, encara que només com a especulació aleatòria, que va ser l'ansietat i l'angoixa de l'autor per la resposta del públic a la seva òpera el que va li provocar el col·lapse físic, ja que *Carmen* va rebre unes valoracions molt negatives, tant dels comentaristes musicals com dels espectadors en general. Sembla que un petit públic burgès, molt fidel a les convencions tradicionals, típiques del Théâtre de l'Opéra-Comique (llibrets lleugers, afables i amb diàlegs parlats), va acollir malament l'allunyament de la tradició de Bizet, en considerar no tan sols de mal gust el realisme del tema, sinó també la separació, pel que fa a l'estructura, del que era una òpera còmica en oposició a les obres heroiques, luxoses, declamatòries, pròpies del Théâtre du Grand Opéra, una separació que havia romàs estàtica al llarg de mig segle. L'obra va estar a punt de ser retirada després de la quarta o cinquena representació i fins i tot el teatre va haver de recórrer al regal d'entrades per incrementar l'audiència. S'entén en aquestes circumstàncies l'estat d'ànim del compositor.

Irònicament i lamentablement, no va poder saber que, mesos més tard, la seva obra obtindria un gran èxit a la Wiener Staatsoper, que la va acollir amb grans elogis i que, a partir d'aquell moment, *Carmen* començaria el camí cap a la gran popularitat, que la portaria a ser representada a tots els grans teatres del món. El Teatre Líric la va escenificar el 2 d'agost del 1881, amb la soprano Célestine Galli-Marié com a protagonista, qui escriuria a la vídua del compositor per

Foto de Célestine Galli-Marié

dir-li que la seva "representació a Barcelona havia estat un gran èxit". Aquesta última òpera de Bizet no tan sols va transformar el gènere de l'òpera còmica, que havia estat estancada durant tants anys, sinó que literalment hi va posar fi. En pocs anys va desaparèixer la tradicional

distinció entre un tipus de representació lírica i l'altre. I encara més, *Carmen* va alimentar unes innovacions en el gènere operístic en general, que guanyaria tanta celebritat com notorietat, primer a Itàlia i després a la resta del món.

Pel que fa al personatge, Carmen, una dona lliure, provocativa i empoderada, simbolitza la primera *femme fatale* de l'escena operística, un Don Juan femení que va iniciar la posterior aparició d'altres imatges de dones poderoses i potents com Dalila de *Samson et Dalila*, de Saint-Saëns, estrenada a Weimar el 1877; *Salome* de Richard Strauss, estrenada a Viena el 1905 (prohibida fins al 1918), o *Lulu* d'Alban Berg, representada a Zuric el 1937.

“Carmen, una dona lliure, provocativa i empoderada, simbolitza la primera *femme fatale* de l'escena operística, un Don Juan femení que va iniciar la posterior aparició d'altres imatges de dones poderoses i potents”

Tots els personatges masculins d'aquestes tres òperes sucumbeixen i moren com a conseqüència de la seva relació amb la dona que el destí ha posat al seu camí. Són figures femenines que representen l'arquetip d'Eva, com a símbol del mal, en oposició a la imatge d'Ave, la dona honesta, esposa i mare fidel. Una dualitat molt corrent a partir del darrer quart del segle XIX, època en què van sorgir els moviments d'alliberament de la dona, en la lluita per independitzar-se de l'opressió del patriarcat, aconseguir un rol en una societat dominada per l'home i iniciar el camí de la seva llibertat.

Pel que fa a Dalila, al costat del poderós Samsó bíblic de l'òpera de Saint-Saëns, des del Renaixement ha estat un personatge molt representat en la història fabulada en les arts plàstiques, potser perquè a la

llegenda del Nou Testament (vegeu el capítol 16 del Llibre dels Jutges) es funden els temes de perversitat i erotisme tan atractius sempre per a l'art. Si bé crida l'atenció la famosa i potent composició que va pintar Rubens, la que va crear l'alemany Max Liebermann el 1901-1902, de la qual adjuntem la imatge, correspon més a l'esperit de l'època i il·lustra perfectament la rebel·lió de les feministes d'aquells anys. A la imatge hi veiem una Dalila moderna que mostra triomfant la cabellera de Samsó, a qui humilia encara més, si és possible, enfonsant amb la mà el cap del natzarè sotmès.

Pel que fa a l'òpera d'un sol acte *Salome*, Richard Strauss la va compondre basant-se en un text d'Oscar Wilde escrit en francès i que el compositor va traduir a l'alemany. Tot i l'aproximació lasciva i perversa (inclosa la fictícia dansa dels set vels) de Wilde al tema, Strauss, al seu llibret per a l'escena, la va seguir fidelment, per la qual cosa l'obra trobaria en moltíssimes ocasions prohibicions i censures als teatres que la van voler representar. Cal destacar, sobretot, l'escena final en què Salomé declara el seu amor al cap tallat de Sant Joan servit en una safata.

És interessant observar el gran nombre de representacions que, en tots els àmbits de l'art (pintura, literatura, música...), es van fer l'últim terç del segle XIX de dones "perverses" executades per creadors masculins, que oferien una visió crítica i negativa del sexe femení i utilitzaven imatges fictícies i de dones de la història o de llegenda; en realitat, una forma velada de sancionar la dona contemporània que es rebel·lava perquè volia acabar amb l'ordre patriarcal establert durant segles. Precisament, Ramón del Valle Inclán escriuria sobre elles en un conegut passatge de la seva novel·la *La cara de Dios*: "La dona fatal és la que

es veu una vegada i es recorda sempre. Aquestes dones són desastres dels quals queden sempre vestigis al cos i a l'ànima. Hi ha homes que es maten per elles, d'altres que s'extravien...”.

Es diria que Valle Inclán estava pensant en Don José i en la seductora i provocativa gitana de Bizet quan va escriure aquestes paraules. Carmen converteix el seu devot enamorat en un criminal i ella esdevé la víctima propiciatòria.

Gravat d'Aubrey Beardsley: El moment suprem, 1894

**“Tu demandes l’impossible !
Carmen jamais n’a menti !
Son âme reste inflexible ;
entre elle et toi... c’est fini !
Jamais je n’ai menti !
entre nous c’est fini !”**

Carmen – *Carmen*

Acte III, quadre II

Carmen

Jaume Tribó

Conxita Supervia

— **al Liceu**

“Ah! Je te tiens, fille damnée”

Estrena absoluta

Théâtre national de
l'Opéra-Comique de París,
3 de març del 1875

Estrena a Barcelona

Teatre Líric, 2 d'agost del 1881

Estrena al Liceu

26 de gener del 1888

Última representació al Liceu

2 de maig del 2015

Nombre de representacions al Liceu

232

Els temps canvien modes i gustos. Al Liceu i arreu del món operístic, *Carmen* és considerada una de les fites més altes del gènere, tant pel contingut dramàtic com per la qualitat del text, la part vocal i l'orquestració. És, en molts aspectes, l'òpera per excel·lència, la més reeixida i no cal dir que la més ben i més valorada del repertori francès. Però això que ara sembla inqüestionable no ha estat pas sempre així. Si recordem el sostre del prosceni (l'arc de damunt de l'orquestra) del segon Liceu, desaparegut a l'incendi de 1994, hi

vèiem tres plafons pintats el 1909 pel barceloní Ramir Lorenzale i Rogent (1859-1917) dedicats, respectivament, a l'òpera italiana, alemanya i francesa. Mentre que el plafó del mig, més gros que els altres dos i reproduït parcialment al teatre actual, representava un moment de l'acte tercer de *Die Walküre* (*La valquíria*), els dels dos costats eren pintures amb escenes d'*Otello* de Verdi i de *Manon* de Massenet. La presència d'*Otello* no es discuteix, però avui en dia sí que pot sobtar, en canvi, la preferència de *Manon* per sobre d'altres títols francesos. I no ens referim pas a *Carmen*, que va trigar a ser acceptada, sinó a *Faust*, que encara ara és una de les òperes més representades al Liceu, superada només per *Aida* i *Rigoletto*.

La cronologia de *Carmen* a la ciutat de Barcelona arrenca de manera insòlita el 1881. No s'estrena ni al Principal ni al Liceu, sinó al Teatre Líric del passeig de Gràcia i amb la mítica Célestine Galli-Marié, que n'havia fet l'estrena absoluta al Théâtre national de l'Opéra-Comique de París el 1875.

Eugenio
Giraldoni

Mariano
Stabile

Marcel
Journet

Apollo
Granforte

El 1883 el Liceu fa un intent de representar *Carmen*. Es comença a assajar el 5 desembre, però aviat hom s'adona que les dificultats superen les possibilitats del teatre.

Al Liceu *Carmen* hi arriba el 1887 en la traducció italiana d'Achille de Lauzières i, tret d'un cas puntual, fins al 1964 es canta sempre en italià. L'òpera és anunciada com a *Cármén* (sic), si bé una crítica apareguda al *Diario de Barcelona* el 1889 fa palès que no només les regles ortogràfiques, sinó també el significat de certs mots castellans, eren ben diferents dels actuals: "Afectado de orgasmo el barítono señor Bachs, no pudo sacar todo el partido de la parte de Escamillo...".

La cronologia de *Carmen* al Liceu és gloriosa. Centrada en els personatges de Carmen, José, Micaëla i Escamillo, ha tingut aquí les més grans protagonistes, com Conxita Supervia, Gabriella Besanzoni, Maria Gay, Giuseppina Zinetti, Elena Nicolai, Gianna Pederzini, Giulietta Simionato, Fiorenza Cossotto, Grace Bumbry, Elena Obraztsova, Agnes Baltsa i Béatrice Uria-Monzon. Entre els tenors, la llista és igualment impressionant: Emilio De Marchi, Angelo Angioletti (que abans, com a baríton i amb el nom autèntic de Jaume Bachs, havia cantat l'Escamillo), Julián Biel, Josep Palet, Bernardo De Muro, Giovanni Zenatello, Miguel Fleta en la seva més gran creació, Hipòlit Lázaro, John O'Sullivan, Antoni Cortis, Francesco Merli, Pedro Lavirgen, Richard Tucker, Plácido Domingo, Josep Carreras, Neil Shicoff, Roberto Alagna i Nikolai Schukoff. La part de Micaëla és agraïda i havia servit algun cop com a debut per a futures grans dives: Josefina Huguet, Graziella Pareto (hi va debutar el 1906), Mercè Capsir, Maria Espinalt, Lolita Torrentó, Maria del Carme Bustamante, Mirna Lacambra, Carme Hernández, Adrianne Pieczonka, María Bayo i Ainhoa Arteta. Els Escamillo, barítons o baixos, han estat igualment il·lustres: Eugenio Giraldoni en el seu debut absolut con a cantant, Mariano Stabile, Marcel Journet,

Josep
Palet

Maria
Gay

Giovanni
Zenatello

Miguel
Fleta

[Tornar a l'índex](#)

Domenico Viglione Borghese, Apollo Granforte, Raimon Torres, Manuel Ausensi, Justino Díaz i Vicenç Sardinero.

Grans efemèrides liceistes van lligades a l'òpera *Carmen*, com la presència de la nostra Conxita Supervia, que la va cantar el 1912 amb només 16 anys, i l'escàndol protagonitzat per la temperamental Maria Gay que, en defensa del seu marit, el tenor Giovanni Zenatello, va gosar desafiar el públic d'una manera ben original: el dia de la segona representació, mentre Zenatello era esbrincat, va llançar a la platea una orella de toro que ella mateixa havia comprat al mercat de la Boqueria, fet que es va considerar la més gran de les ofenses. Tot i la seva naixença barcelonina i la categoria de mezzo de primeríssims teatres, Maria Gay mai més no va tornar al Liceu.

Amb l'arribada de Miguel Fleta el 1925, debutava al Liceu qui ha estat potser el més gran intèrpret de Don José i qui va provocar els majors deliris. Amb aquella *Carmen*, a més, començaren les transmissions en directe a través de Ràdio Barcelona. Quan Fleta cantava l'ària de la flor (en italià "Il fior che avevi a me tu dato, nella prigion io l'ho serbato..."), tots els teatres i cinemes de Barcelona interrompien l'espectacle per sentir el tenor.

Durant la Guerra Civil, el Liceu va estar tancat, i els últims mesos es va dedicar a la sarsuela. Una de les poques òperes

Hipòlit Làzaro

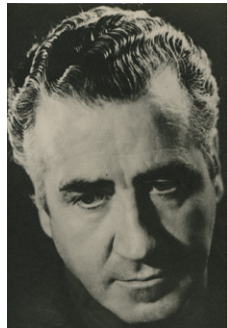
Antoni Cortis

Graziella Pareto

Mercè Capstró

Raimon Torres

Guilietta Simonato

[Tornar a l'índex](#)

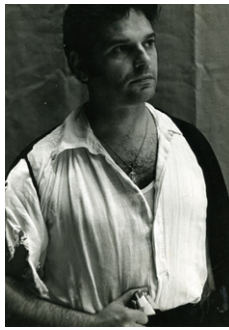
Fiorenza
Cossotto

Grace
Bumbry

Elena
Obraztsova

Pedro
Lavirgen

Richard
Tucker

Plácido
Domingo

representades, l'agost del 1938, va ser *Carmen*, amb el tenor Antoni Cortis. Més tard, una funció fora de temporada, el 10 de juny del 1949, va ser en honor del general Franco. D'altra banda, el 1950 la gran Giulietta Simionato fou gairebé qüestionada, tot i que no pas per la veu, magnífica, sinó per una actuació escènica que hom jutjà exagerada i de gust dubtós; ella es defensà de les acusacions al·legant que pretenia fer una Carmen ben espanyola. Per a les últimes edicions, el Liceu ha comptat amb dues produccions de prestigi signades per Núria Espert i Calixto Bieito.

Durant seixanta anys, al Liceu *Carmen* sempre s'havia cantat en italià. El 1952 l'empresari Joan Antoni Pàmias va tenir la pensada de fer-la en francès i amb diàlegs parlats, però, tot i la figura de la famosa Solange Michel, del mestre Jean Fournet i d'un estol de cantants del Théâtre national de l'Opéra-Comique de París, l'experiment no va satisfer un públic del tot tradicional i coneixedor entusiasta de la versió italiana. El 1964 Fiorenza Cossotto encara la cantava en italià, únic idioma usat també pel cor fins al 1980, quan els solistes ja s'havien passat al francès. Així doncs, quan la mezzo cantava "Prends garde à toi!", el cor responia "Trema per te!".

En pocs anys se succeïren protagonistes del nivell de Fiorenza Cossotto, Grace Bumbry, Elena Obraztsova i Agnes Baltsa, glorioses totes quatre. La temporada 1974-1975,

[Tornar a l'índex](#)

per commemorar el centenari de l'òpera, es van muntar quatre representacions amb quatre repartiments diferents. Entre les mezzos hi havia Rosalind Elias, Obraztsova i Bumbry. Pel que fa als tenors, el record és tan esplèndid com trist i amarg: Richard Tucker, Plácido Domingo i Pedro Lavirgen van ser tots tres uns Don José memorables. La desgràcia, però, havia d'ocórrer poc després. El 25 de desembre del 1974 Richard Tucker, el tenor més gran que ha tingut els Estats Units, cantava al Liceu una única representació de *Carmen*. Catorze dies més tard moria d'un atac de cor. La seva última actuació havia estat al Liceu. El teníem molt present.

Neil Shicoff

Lolita
TorrentóMaria
del Carme
BustamanteMirna
LacambraCarme
HernándezAdriane
Pieczonka

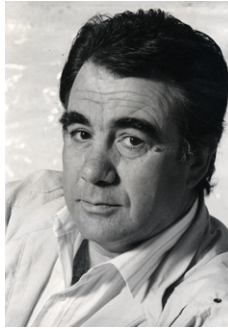
[Tornar a l'índex](#)

Manuel
Ausensi

Justino
Díaz

Vicenç
Sardinero

Agnès Baltsa,
Josep Carreras

Roberto Alagna,
Béatrice
Uria-Monzon

Nikolai
Schukoff

**“Carmen, il est temps encore,
ô ma Carmen, laisse-moi
te sauver, toi que j’adore,
et me sauver avec toi !”**

Don José – *Carmen*

Acte III, quadre II

Biografies

Josep Pons

Direcció musical

Considerat com un dels directors més rellevants de la seva generació, Josep Pons (Puig-reig, 1957) ha construït forts lligams amb orquestres com Gewandhaus de Leipzig, Staatskapelle de Dresden, Orchestre de Paris, City of Birmingham Symphony Orchestra, Royal Stockholm Philharmonic, The Deutsche Kammerphilharmonie Bremen o BBC Symphony Orchestra, amb qui ha fet diverses aparicions als BBC Proms de Londres. Des del 2012 és el director musical del Gran Teatre del Liceu i és també director honorari de la Orquesta y Coro Nacionales de España. Ha estat director titular i artístic de la Orquesta Ciudad de Granada i va ser fundador de l'Orquestra de Cambra Teatre Lliure de Barcelona i de la Jove Orquestra Nacional de Catalunya. Va ser director musical de les cerimònies olímpiques Barcelona 92. L'any 1999 va ser distingit amb el Premio Nacional de la Música que otorga el Ministerio de Cultura i és acadèmic de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts. Ha enregistrat més d'una cinquantena de títols per a Harmonia Mundi i per a Deutsche Grammophon, havent obtingut els màxims guardons: Grammy, Cannes Classical Awards, Grand Prix de l'Académie Charles Cross, Diapason d'Or, Choc de la Musique.

Va debutar al Gran Teatre del Liceu el 1993 i aquesta temporada hi dirigeix les produccions *Don Pasquale*, *Macbeth*, *Alexina B* i *Parsifal*.

Calixto Bieito

Direcció d'escena

Estudià Literatura i Història de l'art a la Universitat de Barcelona, així com Art dramàtic a Tarragona. Durant 10 anys va ser el director del Teatre Romea de Barcelona, organitzà el Festival Internacional de las Artes de Castilla i Lleó a Salamanca i creà el Barcelona International Theatre (BIT), un fòrum per a compartir projectes artístics entre diversos teatres. Gràcies a produccions com el *Macbeth* de Shakespeare a Salzburg, *Don Giovanni* a Hannover i la controvertida producció *Die Entführung aus dem Serail* a la Komische Oper de Berlin van donar ràpidament fama al director nascut a Miranda de Ebro. Ha dirigit òperes que van de Monteverdi (*L'incoronazione di Poppea*) fins a títols com *Die Soldaten* (Zimmermann), a més de peces religioses com el *War Requiem* de Britten o la *Messa de Requiem* de Verdi. Entre els seus compromisos recents trobem *Tristan und Isolde* a Viena.

Debutà al Gran Teatre del Liceu amb *Un ballo in maschera* la temporada 2000/01, i hi ha tornat amb *Don Giovanni* (2002/03 i 2007/08), *Wozzeck* (2005/06), *Carmen* (2010/11 i 2014/15) i *L'incoronazione di Poppea* (2022/23).

Alfons Flores

Escenografia

Nascut el 1957, inicià la carrera professional com a escenògraf l'any 1978. El seu treball abasta escenografies per a teatre, òperes i grans esdeveniments, tot col·laborant amb directors com Calixto Bieito, Carlos Wagner, Joan Anton Rechi, Guy Joosten, i Àlex Ollé i Carlus Padrissa de La Fura dels Baus. En el camp de l'òpera ha realitzat escenografies per a teatres com el Teatro Real de Madrid, English National Opera de Londres, Teatro alla Scala de Milà, Komische Oper de Berlín, La Monnaie de Brussel·les, Sydney Opera House, Theater Basel, Opéra de Lió, Oper Frankfurt, Oper Stuttgart o Nationale Opera d'Amsterdam. Amb títols com *Carmen*, *Un ballo in maschera*, *Don Giovanni*, *El rapte en el serrall*, *Wozzeck*, *Le Grand Macabre*, *Quarttet*, *Manon Lescaut*, *Madama Butterfly*, *Norma* o *La bohème*. La seva feina ha estat reconeguda amb el Premi de la Crítica de Barcelona de 1996, 1998 i 2009.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2000/01 amb *Un ballo in maschera*, i hi ha tornat en nombroses ocasions, les darrereres amb *Quarttet* (2016/17), *Tristan und Isolde* (2017/18), *La bohème* (2020/21), *Norma* (2021/22) i *Il trovatore* (2022/23).

Lucía Astigarraga

Reposició

Directora d'escena i actriu de Getxo. Llicenciada en Interpretació gestual per la Real Escuela Superior de Arte Dramático de Madrid i en Enginyeria Superior Química per la Universitat del País Basc. Recentment ha dirigit títols com *Manon* i *Carmen* al Theater Aachen, *Galerna* al festival Loraldia i *Moto Membra Jesu Nostri*, amb música de Buxtehude, al Teatro Arriaga de Bilbao. Aquest any dirigirà *La bohème* al Luzerner Theater i l'òpera contemporània *Saturraran* al Teatro Arriaga. En els últims anys ha estat directora de reposició i ajudant de direcció de Calixto Bieito en més d'una vintena d'obres a Viena, Berlín, Hamburg, Dresden, Weimar, Budapest, París, Bergen, Amsterdam, Birmingham, Luxemburg, Lió, Mannheim, Bilbao, etc. Amb títols com *Elías*, *Die Gezeichneten*, *Mendi-Mendiyan*, *String Quartet's guide to sex and anxiety*, *Le Grand Macabre*, *Carmen*, *Samson et Dalila*, *War Requiem*, *Moses und Aron*, *Marienvesper*, entre d'altres.

Debuta al Gran Teatre del Liceu.

Mercè Paloma

Figurinista

Llicenciada en Història de l'Art per la Universitat Autònoma de Barcelona. Cursà disseny de Moda amb especialitat de disseny per a espectacle. En el camp de l'òpera ha treballat en títols com *Così fan tutte* i *Die Fledermaus* (Welsh National Opera, Cardiff); *Don Giovanni* i *Un ballo in maschera* (English National Opera, Londres; i Royal Danish Opera, Copenhaguen), *Manon* (Oper Frankfurt), *Parsifal* i *La fanciulla del west* (Oper Stuttgart), *Il trovatore* (Staatstheater Hannover), *Cavalleria rusticana* i *Pagliacci* (ABAO, Bilbao) o *Salomé* (Ópera de Colòmbia, Bogotà), entre d'altres.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 1996/97 amb *Tosca*, i hi ha tornat amb *Un ballo in maschera* (2000/01), *Don Giovanni* (2002/03 i 2007/08), *Wozzeck* (2005/06), *La cabeza del Bautista* (2008/09), *Carmen* (2010/11 i 2014/15) i *Il trovatore* (2016/17).

Alberto Rodríguez Vega (A.A.I.)

Il·luminador

Diplomat a l'ECAM com a Director de fotografia, s'inicià professionalment l'any 1992. Entre els seus treballs podem destacar la pel·lícula *El cielo gira* (2004) nominada a la millor fotografia pel Cercle d'escriptors cinematogràfics i guanyadora de diversos premis internacionals com el del festival de Rotterdam. Al llarg de la seva carrera ha treballat amb directors com Calixto Bieito, Joan Font, Joan Anton Rechi, Ivo van Hoe o Stephan Herheim, entre d'altres. Entre els seus últims treballs trobem *El dúo de la Africana* amb Joan Font i pel Teatro Campoamor d'Oviedo (2019), *Qué fue Baby Jane* amb Vicky Peña i Carme Elías, la gala dels premis MAX de l'any 2021 que va dirigir Calixto Bieito, *Faust* pel Teatro La Fenice de Venècia (2022) o *The Fairy Queen* amb direcció de Joan Anton Rechi pel festival de Peralada (2022). Durant anys ha col·laborat amb el Gran Teatre del Liceu, tant en qualitat d'il·luminador com de director de fotografia, realitzant al llarg d'una dècada més de mig centenar d'òperes com a director de fotografia.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2008/09 amb *El retablo de Maese Pedro*, i hi ha tornat amb *Carmen*, *Lulu* i *Anna Bolena* (2010/11).

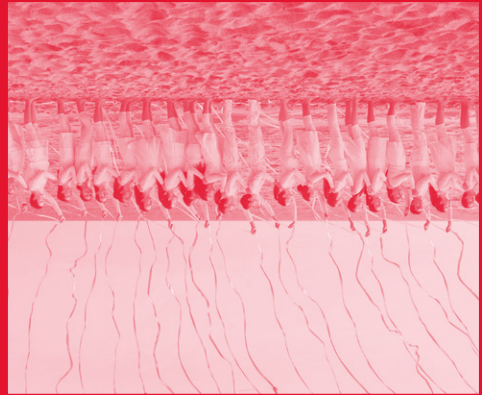

Pablo Assante

Director del Cor del Gran Teatre del Liceu

Pablo Assante va néixer a Quilmes l'any 1975. Va començar els estudis de piano als 8 anys a l'Escola de Belles Arts de la seva ciutat natal i després els va continuar al Conservatori Nacional de Buenos Aires. El 1997 va obtenir la Llicenciatura en Música, en les especialitats en Direcció Orquestral i en Direcció Coral, a la Universitat Catòlica Argentina i va prosseguir l'estudi de les dues especialitats al Mozarteum de Salzburg (càtedra Denis Russell / Jorge Rotter i Karl Kamper). Des del 2001, ha treballat com a mestre preparador, com a director d'orquestra i, principalment, com a director del cor en les temporades de diversos teatres lírics, com els de Chemnitz, Frankfurt, Saarbrücken, Dresden (Semperoper) i el Teatro Carlo Felice de Gènova. Com a director d'orquestra, ha dirigit ballet, òpera (entre altres títols, *Cavalleria Rusticana*, *I Pagliacci*, *Don Giovanni*, *La vídua alegre*), concerts simfònics i simfonicorals (com els *rèquiems* de Mozart i Verdi, i la simfonia *Lobgesang*, de Mendelssohn), amb orquestres com la Robert Schumann Philharmonie, la Saarländisches Staatssorchester, l'Orquestra Simfònica Nacional Argentina i l'orquestra del Teatro Carlo Felice de Gènova. Les seves col·laboracions com a director del cor també inclouen el cor Voci Bianche di Roma per al Teatro dell'Opera i l'Acadèmia Nacional de Santa Cecília de Roma; el cor de la Ràdio de Leipzig; el cor de la Simfònica de Bamberg; el cor de l'Òpera de Zuric; el Festival de Pasqua de Salzburg, amb els cors de la Semperoper de Dresden i de l'Òpera de Munic (Parsifal, DVD Deutsche Grammophon),

i, més recentment, amb els teatres d'òpera de Xi'an, Pequín, Xangai i Staatsoper München. A més d'un repertori operístic ben ampli que comprèn els títols principals de Wagner, Verdi i Puccini, ha col·laborat com a director de cor en simfonicorals —com la *Missa Solemnis*, de Beethoven (DVD Unitel); el *War Requiem*, de Britten; l'*Ein Deutsches Requiem*, de Brahms; els oratoris *Das Liebesmahl der Apostel*, de Wagner; *The dream of Gerontius*, d'Elgar, i les simfonies de Mahler 2, 3 i 8— i amb directors com Kurt Masur, Georges Prêtre, Colin Davis, Christian Thielemann, Fabio Luisi i Kirill Petrenko.

VEUS- Cor Infantil Amics de la Unió

Fundat el 1996 en el si de la Societat Coral Amics de la Unió de Granollers, el dirigeix Josep Vila i Jover des del seu origen. Ha participat al Festival Castell de Peralada (2016 i 2018), a la *Passió segons sant Marc* (2018) i *Passió segons sant Mateu* (2016, 2019) de Johann S. Bach amb Jordi Savall, i en festivals a Taipei (2017), Pequín (2018) o *La Folle Journée* de Nantes (2019), així com una gira pels Estats Units (2019). Cal destacar el reconeixement a la trajectòria amb el Premi Guido d'Arezzo (2017), la participació al Grand Prix Europeu de Cant Coral a Varna (2016), el primer premi al Certamen Coral de Tolosa (2015) i el primer premi i Silver Rose Bowl al concurs Let the Peoples Sing! a Luxemburg (2013). Participa pràcticament cada any a la temporada del Gran Teatre del Liceu.

Josep Vila Jover

Director del cor infantil

Nascut a Granollers (1970), va estudiar amb Enric Ribó, Conxita Garcia i Christian Grube. Es director artístic de la Societat Coral Amics de la Unió, on dirigeix Veus - Cor Infantil Amics de la Unió i el Cor de Cambra de Granollers, formacions residents del Teatre Auditori de Granollers. Des del 2017 dirigeix el concert *Conte de Nadal* d'Albert Guinovart al Gran Teatre del Liceu, i des del 2009 ha participat amb el cor a les òperes *Der Rosenkavalier*, *Werther* i *Un ballo in maschera*. Habitualment fa concerts i gires internacionals arreu d'Europa, Àsia o els Estats Units. és convidat com a director a tallers, trobades i festivals internacionals de cant coral, com Europa Cantat 2015 a Pecs (Hongria), Europa Cantat 2018 a Tallinn (Estonia) o El Canto Nos Une 2018 a Medellín (Colòmbia). Amb els seus cors ha estat premiat en diversos concursos: primer premi i Silver Rose Bowl al concurs Let the Peoples Sing! a Luxemburg (2013), primer premi a Tolosa (2015), finalista al Grand Prix Europeu a Varna (2016) i segon premi a Ejea de los Caballeros (2019).

Felipe Bou

Zúñiga

Baix. Després de llicenciar-se en Dret l'any 1990, perfeccionà els seus estudis de cant amb Antonio Blancas i Alfredo Kraus. Ha cantat en teatres i auditoris com el Théâtre du Capitole de Tolosa de Llenguadoc, Teatro dell'Opera di Roma, Deutsche Oper am Rhein de Düsseldorf, Teatro Regio di Parma, Amsterdam Concertgebouw, Teatro Massimo de Palerm, Wiener Staatsoper, Teatro Nacional de Santiago de Chile, Maggio Musicale Fiorentino, i al festival de Bregenz. Entre els seus compromisos trobem Esteban (*Fuenteovejuna*) a Tenerife, Iñigo (*L'Heure espagnole*) i Príncep de Bouillon (*Adriana Lecouvreur*) a Oviedo, Segon home armat (*Die Zauberflöte*), Goffredo (*Il pirata*) i Sacerdot del Baal (*Nabucco*) al Teatro Real de Madrid; Nourabad (*Les pêcheurs de perles*) a Bilbao, entre d'altres.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 1998/99 amb *Alcina*, i hi ha tornat amb D.Q. *Don Quijote en Barcelona* (2000/01), *Don Giovanni* (2002/03), *La bohème* (2011/12), *Madama Butterfly* i *L'enigma di Lea* (2018/19), *La traviata* i *Otello* (2020/21), *Tosca* i *Parsifal* (2022/23).

Toni Marsol

Morales

Baríton. Inicià els seus estudis al Conservatori de Cervera per seguir-los al Superior del Liceu amb Carmen Bustamente, i que culminà amb el Premi d'Honor. El seu repertori inclou rols com Papageno (*La flauta màgica*), Figaro (*Le nozze di Figaro*), Don Giovanni i Leporello (*Don Giovanni*), Marcello (*La bohème*), Scarpia (*Tosca*), Escamillo (*Carmen*), Don Magnifico i Dandini (*La cenerentola*), Germont (*La traviata*), Iago (*Otello*), Malatesta (*Don Pasquale*) o Dulcamara (*L'elisir d'amore*), entre d'altres. A més, també ha participat en l'estrena europea de *Dead Man Walking* al Teatro Real de Madrid, producció que també ha interpretat al Barbican Centre de Londres, i l'estrena absoluta de *Je suis narcissiste* (R. García-Tomás).

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2003/04 amb *Hansel i Gretel* del Petit Liceu, i hi ha tornat en varies ocasions, les darreres amb *Turandot* (2019/20), *Don Giovanni*, *Lessons in love and violence*, *La bohème* (2020/21) i *Antony & Cleopatra* (2023/24).

Michael Spyres

Don José

Tenor. Aquesta temporada 2023/24, canta el seu primer Lohengrin en una nova producció a l'Opéra du Rhin d'Estrasburg i el seu primer Siegmund a *Die Walküre* en el que serà el seu debut al Bayreuther Festspiele. També interpretarà Énée (*Les Troyens*) als festivals Berlioz, de Salzburg, Berlín i BBC Proms; Gualtiero (*Il pirata*) al Concertgebouw d'Amsterdam i Licinius en una nova producció de *La vestale* a l'Òpera de París. Al llarg de la seva trajectòria ha cantat en teatres com el Teatrro alla Scala de Milà, The Metropolitan Opera de Nova York, Royal Opera House de Londres, Bayerische Staatsoper de Munic, Teatro Real de Madrid o Lyric Opera of Chicago, entre d'altres. Des de l'any 2015 és el director artístic de l'Ozarks Lyric Opera.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2012/13 amb *Les contes d'Hoffmann*, i hi ha tornat amb *La favorite* (2017/18), *Mitridate, re di Ponto* (2020/21) i el concert *Mite i tragèdia d'Electra i Èdip* (2021/22).

Leonardo Capalbo

Don José

Tenor. Format a la Juilliard School of Music de Nova York, The Music Academy of the West de Santa Barbara i a l'Académie musicale de Villecroze. A més, ha treballat sota el mestratge de la llegendària Marilyn Horne. Entre els seus compromisos per a aquesta temporada 2023/24 trobem el seu debut a la Volksoper Wien interpretant Ruggero en una nova producció de *La rondine* dirigida per Lotte de Beer, així com el seu retorn al Grand Théâtre de Genève per cantar el rol protagonista de Don Carlo, així com Pinkerton (*Madama Butterfly*) al Teatro Real de Madrid. Al llarg de la seva trajectòria ha cantat en teatres com Staatsoper Berlin, Royal Opera House de Londres, La Monnaie de Brussel·les, Opéra de Lyon, Teatro Regio di Torino, Lyric Opera of Chicago, Teatro dell'Opera di Roma, Semperoper de Dresden, Grand Théâtre de Genève, New York City Opera, Welsh National Opera de Cardiff, així com al festival de Glyndebourne, entre d'altres.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2014/15 amb *La traviata*.

Simón Orfila

Escamillo

Baix. Nascut a Alahor (Menorca), inicià els seus estudis musicals al Conservatori de Menorca i, posteriorment, a l'Escola Reina Sofia de Madrid amb Alfredo Kraus. El seu repertori inclou títols com *Don Giovanni*, *Le nozze di Figaro*, *La clemenza di Tito*, *Norma*, *I puritani*, *Anna Bolena*, *L'elisir d'amore*, *Maria Stuarda*, *Lucia di Lammermoor*, *Don Pasquale*, *La favorita*, etc. Ha cantat en teatres com el Teatro Real de Madrid i en les temporades d'òpera de Sevilla, Oviedo, Las Palmas, Maó, Palma de Mallorca, Bilbao, La Corunya, així com a la Deutsche Oper i Staatsoper de Berlín, Opéra Bastille de París, Teatro alla Scala de Milà, Royal Opera House de Londres, La Monnaie de Brussel·les i Bayerische Staatsoper de Múnic, entre d'altres.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 1998/99 amb *Norma*, i hi ha tornat en nombroses ocasions, les darreres amb *I Capuleti e i Montecchi* (2015/16), *Don Giovanni* (2016/17), *L'italiana in Algeri* (2018/19) i *Macbeth* (2022/23).

Eric Greene

Escamillo

Baríton. Entre els seus compromisos recents trobem papers com Monterone (*Rigoletto*) a la Royal Opera House de Londres, així com Rigoletto a l'Opera North de Leeds, Richard Nixon (*Nixon in China*) a la Scottish Opera de Glasgow, Amonasro (*Aida*) a Leeds, així com *Aufstieg* (*Aufstieg und Fall der Stadt Mahagonny*) al Teatro Regio di Parma. També ha cantat en teatres i auditoris com The Metropolitan Opera de Nova York, Carnegie Hall de Nova York, Opera Holland Park de Londres, Theater an der Wien, English National Opera de Londres, Malmö Opera, Teatro dell'Opera di Roma, Teatro Real de Madrid, Teatro Massimo de Palerm, Portland Opera, Washington National Opera, així com el Musikfest Bremen o la Quincena musical de San Sebastián, entre d'altres.

Debuta al Gran Teatre del Liceu.

Jan Antem

Dancaire

Baríton. Nascut a Barcelona, es formà a Itàlia amb el baríton Luca Salsi. Estudià en acadèmies com l'Accademia Rossiniana Alberto Zedda, l'Accademia del Belcanto Rodolfo Celletti, l'Escola d'Òpera de Sabadell o l'Opera Estudio de Tenerife. Recentment ha interpretat papers com Belcore (*L'elisir d'amore*) al Teatro Comunale di Bologna, Conte Robinson (*Il matrimonio segreto*) al Teatro Regio di Parma i al Teatro Massimo di Palermo, Sulpice (*La fille du régiment*) al Teatro Lirico di Cagliari, Schaunard (*La bohème*) al Teatro Regio di Torino i al Teatro Filarmonico de Verona, Don Alvaro (*Il viaggio a Reims*) a la Deutsche Oper Berlin o Dancaire (*Carmen*) a l'Arena di Verona Festival. L'han dirigit mestres com Daniel Oren, Fabio Luisi, Marco Armiliato, Andrea Battistoni o Frédéric Chaslin. Properament tornarà a interpretar el rol de Dandini (*La cenerentola*) al Teatre Olympia d'Atenes.

Debuta al Gran Teatre del Liceu.

Carlos Cosías

Remendado

Tenor. Guanyà el concurs de cant Manuel Ausensi de Barcelona, a més del premi a millor cantant de sarsuela del concurs Operalia de Plácido Domingo, el segon premi al concurs internacional de cant Tenor Viñas en el que també va guanyar el premi al millor intèrpret de Donizetti i el premi al millor cantant espanyol. L'associació lírica espanyola li va otorgar el Premi a la millor veu masculina de l'any 2015. Entre el seu repertori trobem títols com *Don Pasquale*, *L'elisir d'amore*, *Anna Bolena*, *Lucia di Lammermoor*, *Il matrimonio segreto*, *La sonnambula*, *Die Zauberflöte*, *Don Giovanni*, *Macbeth*, *La traviata*, *Rigoletto*, *Falstaff*, *Gianni Schicchi*, *La bohème*, *Marina*, *Doña Francisquita*, *Los diamantes de la corona*, *Galanteos en Venecia*, *La tempestad*, *Don Gil de Alcalá*, *La vida breve*, *El rey que rabió*, *Cançó d'amor i de guerra*, etc.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 1999/2000 amb *Lucia di Lammermoor*, i hi ha tornat amb *La traviata* (2001/02), *Doña Francisquita* (2009/10), *Falstaff* (2010/11), a més de participar en diversos concerts i recitals.

Abdel Aziz El Mountassir

Lillas Pastia

Fill d'un opositor actiu del rei Hassan II, va haver de fugir als 10 anys a Algèria, on el seu pare es trobava exiliat. Allà va iniciar la carrera de dret, però la va deixar en tornar al Marroc l'any 1982. Després estudià filosofia a la Universitat Mohamed V de Rabat i antropologia a l'Escola d'Estudis Superiors en Ciències Socials de París. El 1988 es va traslladar a Barcelona, on va treballar en el sector de la construcció. Va entrar en el món del cinema amb el documental *En construcció* de 2001 i des de llavors ha participat en nombroses pel·lícules, com *Poniente* (2002) de Chus Guitérrez, *Las hijas de Mohamed* (2003) de Sílvia Munt, *Entre viure i somniar* (2004) d'Alfons Albacete i David Menkes, *Le Monde est à toi* (2018) de Romain Gavras, *Yucatán* (2018) de Daniel Monzón i *La dona il·legal* (2020) de Ramon Térmens. L'any 2021 va rebre el premi Gaudí al millor actor secundari per *La dona il·legal*.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2010/11 amb *Carmen*, i hi ha tornat amb el mateix títol la temporada 2014/15.

Jasmine Habersham

Frasquita

Soprano. Entre els seus compromisos recents trobem rols com Sarah Ruth a l'òpera *Edward Tulane* a la Minnesota Opera de Minneapolis, el seu debut com a Sophie (*Werther*) a la Houston Grand Opera, Gilda (*Rigoletto*) a la Utah Opera, Susanna (*Le nozze di Figaro*) a la Madison Opera i Almirena (*Rinaldo*) al festival Glimmerglass de Cooperstown (Estats Units). Aquesta temporada té previst interpretar rols com Juliette (*Roméo et Juliette*) a l'Òpera San Jose, així com Gilda a The Atlanta Opera, Pamina (*Die Zauberflöte*) a la Nashville Opera, entre d'altres. També té previst participar en la interpretació de la *Simfonia número 4 en sol major* de Gustav Mahler amb la Fresno Philharmonic i *Carmina Burana* amb la Baltimore Symphony.

Debuta al Gran Teatre del Liceu.

Laura Vila

Mercédès

Mezzosoprano. Graduada Superior al Conservatori del Liceu, ha interpretat rols com el de Carmen dirigida escènicaament per Emilio Sagi a Xangai i Nanquín, així com Leonora (*La favorita*) al Teatro Cervantes de Màlaga amb Ismael Jordi i Carlos Álvarez. Ha col·laborat a *La verbena de la Paloma* interpretant Rita amb els Amigos de la Ópera de La Coruña i *I Puritani* (Enrichetta) a l'Òpera de Oviedo. Inicià la seva carrera amb els Amics de l'Òpera de Sabadell interpretant papers com Dorabella (*Così fan tutte*), Amneris (*Aida*), Fenena (*Nabucco*), Adalgisa (*Norma*), Orfeo (*Orfeo ed Euridice*), Isabella (*L'italiana in Algeri*), Carmen, Éboli (*Don Carlo*), entre d'altres. També ha interpretat Zaida (*Il turco in Italia*) a Oviedo, Flora (*La traviata*) al Festival de Peralada, Maddalena (*Rigoletto*) a Bilzen, Lola (*Cavalleria rusticana*) a Palma, a més de participar a *Moses und Aron* al Teatro Real de Madrid.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2013/14 amb *Cendrillon*, i hi ha tornat amb *La traviata*, *Les contes d'Hoffmann* (2020/21), *Rigoletto* (2021/22) i *Il trittico* (2022/23).

Clémentine Margaine

Carmen

Mezzosoprano. Formada al Conservatori de París, formà part de l'Ensemble de la Deutsche Oper Berlin, on cantà títols com *Carmen*, *La damnation de Faust* i *Samson et Dalila*. Això li va permetre descobrir el rol de Carmen, un dels seus papers més emblemàtics. Des d'aleshores ha cantat en teatres com l'Opéra national de Paris, Deutsche Oper Berlin, Bayerische Staatsoper de Munic, Teatro Colón de Buenos Aires, Teatro dell'Opera di Roma, Grand Théâtre de Genève, Teatro di San Carlo de Nàpols, Opera Australia i Canadian Opera Company de Toronto, entre d'altres. Entre els seus compromisos recents trobem la seva participació en dos concerts a l'Elbphilharmonie Hamburg, un concert amb repertori operístic de Txaiovski al Concert Hall de Moscou, el *Rèquiem* de Verdi al centre cultural The Shed de Nova York i la Philharmonie de Berlín, i l'òratori *L'enfance du Christ* de Berlioz a Lió.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2017/18 amb *La favorite*, i hi ha tornat amb *Aïda* (2019/20).

Varduhi Abrahamyan

Carmen

Mezzosoprano. Nascuda en una família de músics, completà els seus estudis al Conservatori d'Erevan (Armènia). Des del seu debut ha cantat en teatres d'arreu del món com l'Opéra national de Paris, Opernhaus Zürich, The Atlanta Opera, Théâtre des Champs-Élysées de París, Teatre Bolxoi de Moscou, Staatsoper Hamburg, Teatro Massimo de Palerm, Teatro dell'Opera di Roma, Canadian Opera Company de Toronto, Palau de les Arts de València, Accademia Nazionale di Santa Cecilia de Roma, Theater an der Wien, a més del festival Rossini de Pesaro. El seu repertori inclou títols com *Carmen*, *Falstaff*, *Un ballo in maschera*, *Ievgueni Onieguin*, *Norma*, *Nabucco*, *Samson et Dalila*, *Semiramide*, *La donna del lago*, *L'italiana in Algeri*, *L'incoronazione di Poppea*, *Giulio Cesare*, *Alcina*, *Rinaldo*, *Pikovaia Dama* o *Orphée et Eurydice*, entre d'altres.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2018/19 amb *L'italiana in Algeri*, i hi ha tornat amb *Norma* (2021/22).

Adriana González

Micaëla

Soprano. Nascuda a Guatemala, finalitzà els estudis musicals l'any 2012. L'any 2019 guanyà el primer premi del concurs Operalia, i el premi Pepita Embil de sarsuela a Praga. Ha rebut diverses distincions més, com el Prix Lyrique du Cercle Carpeaux, primer premi Bel Canto 2012 del Festival de la Canzone Italiana, tercer premi del Concurs Internacional de Cant Veronica Dunne 2016, primer premi del Concurs Otto Edelmann 2016, premi Oper Burg Gars a Viena, segon premi del Concurs Internacional Tenor Viñas 2017, a més de sis premis extraordinaris. A més, ha cantat rols com la Comtessa (*Le nozze di Figaro*) a Frankfurt i Luxemburg, Mimì (*La bohème*) a Toló i Tòquio; Juliette (*Roméo et Juliette*) a Houston, i Micaëla (*Carmen*) al festival de Sanxay (França). L'any 2019 signà un contracte amb Audax Records amb qui ha publicat el disc *Dussaut & Covatti*, amb obres d'aquests dos compositors francesos i acompanyada al piano per Iñaki Encina Oyón.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2017/18 amb *Il viaggio a Reims*, i hi ha tornat amb *Les contes d'Hoffmann*, *La bohème* (2020/21) i *Turandot* (2023/24).

Jeanine De Bique

Micaëla

Soprano. Recentment ha cantat rols com Susanna (*Le nozze di Figaro*) i Alcina a l'Opéra national de Paris, Anaïde (*Moïse et Pharaon*) al Festival d'Ais de Provença, Poppea (*L'incoronazione di Poppea*) al festival de Budapest, Agathe (*Der Freischütz*) a Konzerthausorchester Berlin i Folie (*Platée*) al Theater an der Wien. L'han dirigida mestres com Gustavo Dudamel, Herbert Blomstedt, Lorin Maazel, Iván Fischer, William Christie, Christoph Eschenbach, Raphaël Pichon, Marin Alsop i Tughan Sokiev, entre d'altres. Ha cantat en teatres, auditoris i festivals com el de Salzburg, Mostly Mozart Festival de Nova York, Carnegie Hall de Nova York, BBC Proms, així com als festivals d'Aspen i Ravinia.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2020/21 amb *Platée* en versió concert.

**“Eh bien !
frappe-moi donc,
ou laisse-moi
passer”**

Carmen – *Carmen*

Acte III, quadre II

Relació personal Gran Teatre del Liceu

DIRECCIÓ GENERAL

Valentí Oviedo

Secretaria de direcció

Ariadna Pedrola

Assessoria jurídica

Elionor Villén

Clàudia Coll

Vanesa Figueres

Lola Pozo Flor

DIRECCIÓ ARTÍSTICA

I PRODUCCIÓ

Víctor García de Gomar

Leticia Martín Ruiz

Planificació

Yolanda Blaya

Contractació i figuració

Albert Castells

Meritxell Penas

Producció executiva

Sílvia García

Lídia Gilabert

Munta Inglada

Míriam Martín Ferrer

Joan Rimbau

Producció

d'esdeveniments

Deborah Tarridas

Sobretítols

Anabel Alenda

Gloria Nogué

DIRECCIÓ MUSICAL

Josep Pons

Antoni Pallés

Josep M. Armengol

Agnès Pérez

Núria Piquer

Arxiu musical

Elena Rosales

Irene Valle

Mestres assistents

musicals

Rodrigo de Vera

David-Huy Nguyen-Phung

Jaume Tribó

Véronique Werklé

Regidoria musical

Lluís Alsius

Àngel Armenteros

Luca Ceruti

Micky Galindo

Rubén Guerrero

Orquestra

Kai Gleusteen

Oscar Alabau

Enric Albiol

Olga Aleshinski

Nieves Aliaño

César Altur

Andrea Amador

Joaquín Arrabal

Sandra Luisa Batista

Joan Andreu Bella

Lluís Bellver

Francesc Benítez

Jordi Berbegal

Josep M. Bernabeu

Claire Bobij

Kostadin Bogdanoski

Josep Bracero

Bettina Brandkamp

Esther Braun

Merce Brotons

Pablo Cadenas

Javier Cantos

Josep Antón Casado

Andrea Ceruti

J. Carles Chordà

Carles Chordà

Francesc Colomina

Albert Coronado

Charles Courant

Savio de la Corte

Birgit Euler

Juan Pedro Fuentes

Ferran Garcerà

Alejandro Garrido

Juan González Moreno

Ródicta Mónica Harda

Piotr Jeczmyk

Lourdes Kleykens

Magdalena Kostrzewska

Aleksandar Krapovski

Émilie Langlais

Paula Lavarías

Francesc Lozano

Jing Liu

Kalina Macuta

Sergii Maiboroda

Dario Mariño

Manuel Martínez

Juanjo Mercadal

Aleksandra Miletic

Albert Mora

David Morales

Liviú Morna

Mihai Morna

Salomé Osca

Emili Pascual

Ma Dolors Paya

Enric Pellicer

Raúl Pérez

Cristoforo Pestalozzi

Giulio Piazzoli

Ionut Podgoreanu

Alexandre Polonski

Sergi Puente

Annick Puig

Ewa Pyrek

Joan Renart

Ma José Rielo

Artur Sala

Guillermo Salcedo

Fulgencio Sandoval

Cristian Sandu

Javier Serrano

Oleg Shport

João Paulo Soares

Oksana Solovieva

Barbara Stegemann

Raul Suárez

Tiziana Tagliani

Renata Tanellari

Guillaume Terrail

Franck Tollini

Yana Tsanova

Marie Vanier

Bernardo Verde

Jorge Vilalta

Matthias Weinmann

Cor

Pablo Assante

Alejandra M. Aguilar

Andrea Antognetti

Pau Bordas

Margarita Buendía

José L. Casanova

Alexandra Codina

Carlos Cremades

Miguel Ángel Curras

Mercedes Darder

Dimitar Darlev

Gabriel Antonio Diap

Mariel Fontes

Jordi Galán

María Genís

Elisabeth Gillming

Ignasi Gomar

Oihane González de Vinaspre

Olatz Gorrotxategi

Lucas Groppo

Gema Hernández

M. Carmen Jiménez

Sung Min Kang

Yordanka Leon

Gloria López

Raquel Lucena

Mónica Luezas

Elizabeth Maldonado

Aina Martín

Xavier Martínez

José Antonio Medina

Ivo Mischév

Raquel Momblant

Daniel Muñoz

M. Àngels Padró

Plamen G. Papazikov

Eun Kyung Park

Natalia Perelló

Marta Polo

Joan Prados

Domingo Ramos

Alexandra Rosa

Miquel Rosales

Yulia Safonova

Sara Sarroca

Olga Szabo

Cristina Tena

Igor Tsenkman

Nauzet Valerón Brito

Alessandro Vandin

Ingrid Venter

Helena Zaborowska

Guisela Zannerini

LiceuAprèn

Jordina Oriols

Julia Getino

Carles Gibert

Margarida Olivé

Gemma Pujol

Josep Maria Sabench

LiceuApropa

Irene Calvís

DEPT. COMUNICACIÓ

I EDICIIONS

Nora Farrés

Prensa

Joana Lladó

Digital

Christian Machío

Edicions

Sònia Cañas

Arxiu

Marc Gaspà

Producció d'audiovisuals

Clara Bernardo

Santi Gila

Berta Simó

Disseny

Lluís Palomar

DEPT.

ECONOMICOFINANCIER

Ana Serrano

Cristina Esteve

Núria Ribes

Control econòmic

M. Jesús Fèlix

Gemma Rodríguez

Comptabilitat

M. José García

Jaume Masana

Tresoreria i assegurances

Jordi Cabrero

Roser Pausas

M. Carme Aguilar

Compres

M. Isabel Aguilar

Javier Amorós

Eva Grijalba

Anna Zurdo

DEPT. DE MÀRQUETING

I COMERCIAL

Mireia Martínez

Montse Cardona

Jesús García

Teresa Lleal

Gemma Pujol

Judith Ruiz

Abonaments i localitats

Marisa Calvo Fernández

Clara Cebrían

Aroa Lebron

Marian Márquez Gracia

Sonia Puig-Gròs

Marta Ribas

Gemma Sánchez

[Tornar a l'índex](#)

**DEPT. DE PATROCINI,
MECENATGE**

I ESDEVENIMENTS

Helena Roca

Paula Gómez
Laia Ibarz
Sandra Oliva
Sandra Modrego
Mireia Ventura
Esdeveniments
Isabel Ramón
Marcos Romero
Paulina Soucheiron

**DEPT. DE RECURSOS
HUMANS**

I SERVEIS GENERALS

Jordi Tarragó

Administració de personal

Jordi Aymar
Mercè Siles

**Formació i seguretat
i salut laboral**

Rosa Barreda

Recepció

Cristina Ferraz
Christian López

Servei mèdic

Mireia Gay

Seguretat

Ferran Torres

Informàtica

Raquel Boza
Pilar Foixench
Sara Martín
Xavier Massotti
Nicolás Pérez

**Instal·lacions i
manteniment**

Susana Expósito
Helena Ferré
Domingo García
Isaac Martín

**DEPT. DE RELACIONS
INSTITUCIONALS**

Estefania Sort

Relacions Públiques

Pol Avinyó
Laura Prat
Mireia Salanquedra

Sala

Mariona Alsius
Bruna Bassó
Maria Bericat
Aina Callau
Helena Cardona
Marc Carulla
Marian Casals
Rosa Castillo
Noel Colon
Alba Contreras
Julia Cortina
Eloi Duran
Ainara Elejalde
Clara Enrich
Duna Esteve
Oriol Fontanals
Talita Gabarre

Ariadna Gil
Lola Gras
Oriol Janué
Aleix Lladó
Martina Mesado
Pol Modrego
Mar Montserrat
Victòria Moragas
Marta Niell
Xavier Pérez
Marc Roucaud
Anna Rueda
Anna Rueda
Berta Sagrera
Lara Sánchez
Jana Sandiumenge
Jana Saumell
Marc Sevilla
Maria Solà
Maria Solé
Maria Torredeflot
Mar Torrents
Carlos Torres
Laia Valls
Martina Vera
Francisco Zambrano
Cèlia Zhunyu Giménez

DEPT. TÈCNIC

Xavier Sagra

Oficina tècnica

Marc Comas
Guillermo Fabra
Paula Miranda
Natalia Paradela
Eduard Torrents

Coordinació escènica

Maria de Frutos
Miguel Ángel García
Pablo Huerres
Txema Orriols

Administració de personal

Cristina Viñas
Judit Villalmanzo

Logística i transport

José Jorge González
Eloi Batalla
Blai Munuera
Lluís Suárez

Maquinària

Albert Anguera
Ricard Anguera
Joan A. Antich
Natalia Barot
Pere Bonany
Albert Brignardelli
Raúl Cabello
Ricard Delgado
Yolanda Escoda
Sebastià Escutia
Emili Fontanals
Ramon Llinas
Eduard López
Gonzalo Leonardo López
Francesc X. López
Begoña Marcos
Aduino J. Martínez
Manuel Martínez
Roger Martínez

Eduard Melich
Bautista V. Molina
Albert Peña
Esteban Quífer
Esther Obrador
Carlos Rojo
Jordi Segarra
Marc Tomàs

Luminotècnia

Susana Abella
Juan Boné
Sergi Escoda
Oriol Franquesa
Jordi Gallues
J. Pere Gil

Anna Junquera

Toni Larios

Joaquim Macià
Francesc Macip
Antoni Magrina
Vicente Miguel
Enric Miquel
Alfonso Ochoa
Charles A. Pascua
Robert Pinies

José C. Pita

Ferran Pratdesaba

Artur Sampere

Josué Sampere

Tècnica d'audiovisuals

Jordi Amate

Antoni Arrufat

Guillem Guimerà

Gerard Mora

Amadeo Pabó

Charles Rabassa

Josép Sala

Antoni Ujeda

Angel Vilchez

Attrezzo

Javier Andrés
Stefano Armani
José Luis Encinas
Montserrat Gandia
Emma García
Miguel Guillén
Antoni Lebrón
Ana Pérez

Andrea Poulastrou

Lluís Rabassa

Jaume Roig

Josép Roses

Mariano Sánchez

Vicente Santos

Regidoria

Llorenç Ametller
Albert Estany
Immaculada Faura
Xesca Llabrés
Jordi Soler

Sastreria

Amaranta Albornoz
Rui Alves
María del Mar Cañavate
Esther Chércoles
Alejandro Curcó
Sheila Escudero
Rafael Espada
David Farré

Cristina Fortuny
Carme González
Esther Linuesa
María Norbely Londoño
Jaime Martínez
Patricia Miranda
Elisabeth Nicolau
Imma Porta
Teresa Revenga
Blanca Rodríguez
Dolors Rodríguez
Gloria Royo
Javier Sanz
Joan Sanz
Montserrat Vergara
Alba Viader
Patrícia Viguer
José Francisco Ybarra
Caracterització
Susana Ben Hassan
Monica Núñez
Liliana Pereña
Miriam Pintado
Núria Valero

[Tornar a l'índex](#)

Direcció

Nora Farrés

Coordinació

Sònia Cañas, Marc Gaspà

Col·laboradors en aquest programa

Erika Bornay, Albert Galceran, Jaume Radigales, Jaume Tribó

Disseny original

Bakoom Studio

Disseny

Minimilks

Fotografia

Antoni Bofill, Christian Machío

Copyright 2024:

Gran Teatre del Liceu sobre tots els articles d'aquest programa i fotografies pròpies

Informació sobre publicitat i Programa de Patrocini i mecenatge

liceubarcelona.cat / mecenes@liceubarcelona.cat / 93 485 86 31

Comentaris i suggeriments

edicions@liceubarcelona.cat

La Fundació del Gran Teatre del Liceu és membre de

BARCELONA
GLOBAL
a Citizens' Platform
for Ideas in Motion

OPERAVISION

El Gran Teatre del Liceu ha obtingut les certificacions

EMAS (Eco Management and Audit Scheme)

ISO 14001 (Sistema de gestió ambiental)

ISO 50001 (Sistema de gestió energètica)

Distintiu de garantia de qualitat ambiental

GA-2016/0235

GE-2016/0036

Gran Teatre del Liceu